Jaarstukken 2025

LandschappenNL
Tel 030 234 50 10
Postbus 31 3730 AA DE BILT

www.landschappen.nl
info@landschappen.nl

Inhoud

Verslag Raad van Toezicht 01

Inleiding 03

Landschap en erfgoed 05

Monitor Landschap
Aanvalsplan Landschap
Onderzoek naar de uitvoering van Groenblauwe dooradering
Meetnet Landschapselementen
NL-Buiten

Natuur en biodiversiteit 08

Subsidiestelsel Natuur en Landschap
Handhaving en toezicht
Programma Natuur
Overgangsgebieden
Monitoring
Europese natuurherstelverordening
Gedragscodes
Recreatie
Nationale Parken
Fauna
Wolf

Duurzaam landgebruik en landbouwtransitie 15

Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer
Boerenlandvogels
EU-inbreukprocedure Vogelrichtlijn & Aanvalsplan Grutto
Aanvalsplan Grutto
Europees landbouwbeleid
Derogatie & 8e Actieprogramma Nitraat

Burgerparticipatie en vrijwilligers 19

Nationale Natuurwerkdagen 25 jaar!
Groene Bondgenoten en Basiskwaliteit Natuur
Veilig vrijwilligerswerk
Groen Traineeship / Maatschappelijke Diensttijd
Leer je groen!

Inhoud

Public Affairs 22

Prioritaire onderwerpen waar we actief op hebben ingezet

Overige onderwerpen waar we actief op waren

Publieksactiviteiten en projecten 25

Landelijke evenementen; organisatie en zichtbaarheid

Nationale Natuurwerkdagen

Postcode Loterij

Particuliere fondsen en partnerschappen

Nalatenschappen

Communicatie, campagnes en uitwisseling 31

Kunstmatige intelligentie (AI)

Gezamenlijke verhaal 20 Landschapsorganisaties

Campagnes

Organisatie 34

Missie en doelstelling

Bestuur en organisatie

Structuur

Beleid

Faciliteren

Maatschappelijke ontwikkelingen en risicomanagement

Risicobeleid

ANBI en CBF

Werkorganisatie

Kengetallen jaarrekening 2025.

Vooruitblik

Jaarrekening 2025 43

Bijlagen 73

Begroting 2026

Raad van Toezicht LandschappenNL per 31-12-2025

Overzicht nevenfuncties directeur-bestuurder

Colofon 77

Verslag Raad van Toezicht

Het jaar 2025 was voor natuur en landschap een ‘guur’ jaar. Bestuurlijke ambities stonden op een laag pitje, niettegenstaande het feit dat de natuurkwaliteit en de staat van het landschap ons als mens en maatschappij zorgen zouden moeten baren. En niet alleen ‘omdat het van Brussel moet’, maar juist vanwege het welbegrepen eigenbelang. Immers, een robuuste natuur en een rijk landschap zijn voorwaarde voor een duurzame economie en een welvarende samenleving.

Aan onze organisaties, de Provinciale Landschappen, de stichtingen Landschapsbeheer en Goois Natuurreservaat, heeft het in elk geval niet gelegen. De provinciale inzet op het gebied van natuur- en landschapsbeheer, het betrekken van burgers, het faciliteren van vrijwilligers, en het bijdragen aan de noodzakelijke transitie van de landbouw, was ook in 2025 groot en betrokken. Veel gebiedsprocessen gingen gewoon door, daar hebben onze collega’s veel inbreng geleverd. LandschappenNL ondersteunde deze processen waar mogelijk, middels landelijke belangenbehartiging en ‘intern’ door het faciliteren van kennisuitwisseling en meningsvorming.

De politiek-bestuurlijke aandacht oor het landelijk gebied lag in 2025 meer dan voorheen bij het agrarisch natuurbeheer. LandschappenNL was en is pleitbezorger van een inzet die maakt dat de gereserveerde middelen niet alleen gebruikt worden voor onderhoud van de biodiversiteit en de kwaliteit van het landelijk gebied, maar ook bijdragen aan een structurele verbetering. Dit is des te belangrijker, wetende dat de belangrijkste natuurwinst in ons land vandaag de dag niet in de natuurgebieden maar juist daarbuiten gehaald zal moeten worden. Samenwerking met andere stakeholders, zoals BoerenNatuur, is voorwaardelijk voor het bereiken van dergelijke doelen. LandschappenNL heeft in het boekjaar nadrukkelijk ingezet op versterking van de relaties, zowel op het gebied van natuurherstel en -beheer als ten aanzien van landschapsherstel en -beheer.

In juni vond de traditionele Tweedaagse plaats, ditmaal te gast bij stichting Utrechts Landschap en stichting Landschap Erfgoed Utrecht. Een mooie happening, met interessante excursies en veel ruimte voor 'de ontmoeting'.

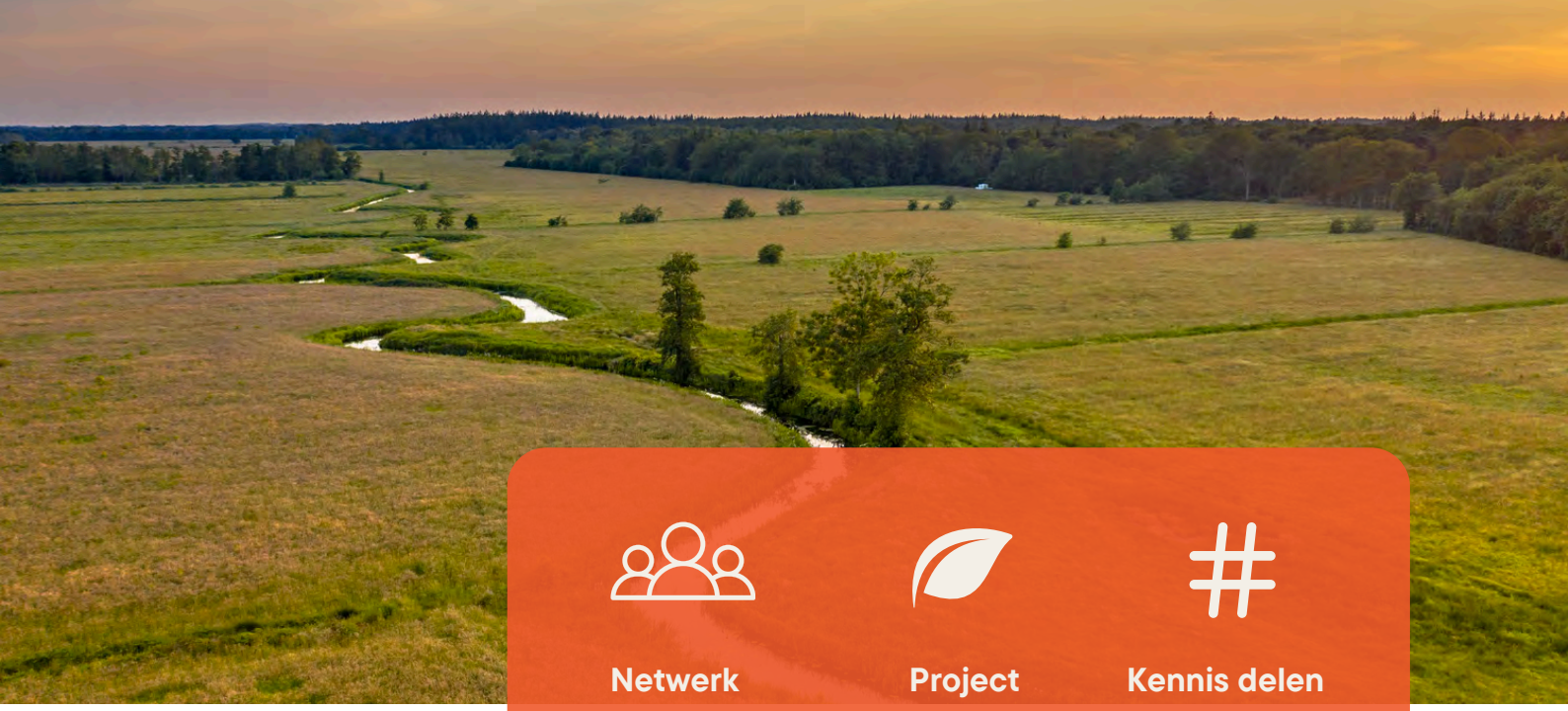
Dankzij de deelnemers aan de Postcode Loterij ontving LandschappenNL ook in 2025 weer een mooie bijdrage, die de provinciale organisaties in staat stelt belangrijke projecten in het domein domein 'natuur en landschap' te ontwikkelen. Medio juni was LandschappenNL te gast bij het jaarlijkse feestelijk evenement voor partners van de Postcode Loterij, ditmaal in de Grote Kerk te Den Haag. De "Power of Postcodes 2025", een nieuwe naam voor het jaarlijkse terugkerende netwerkevenement van de Postcode Loterij, bood als vanouds een boeiende middag met veel ontmoetingen en mogelijkheden voor (netwerk-) gesprekken.

De Raad van Toezicht (RvT) van LandschappenNL kwam in het verslagjaar vier keer bijeen: drie keer voor een reguliere vergadering en een keer voor het (inmiddels) traditionele werkbezoek aan één van de provinciale organisaties. Gastheer voor dat werkbezoek was Goois Natuurreservaat. Een hartelijke ontvangst, met een interessant doorkijkje naar de organisatie GNR, een boeiende excursie en een borrel ter afsluiting: we voelden ons zeer welkom.

De jaarlijkse zelfevaluatie van de RvT vond plaats in haar decembervergadering, ditmaal onder deskundige externe begeleiding. Het is goed gebruik om eens per 2-3 jaar wat uitgebreider bij het eigen functioneren stil te staan. Ook deze sessie leverende weer nieuwe inzichten en frisse energie op.

Namens de Raad van Toezicht,
Joost van Oostrum, Voorzitter

Netwerk

175 **deelnemers** op het Landschapssymposium

Project

Dankzij de Postcode Loterij kon ons project **'Omhoog met het Veen'** van start

Kennis delen

40 **themasessies** over uiteenlopende onderwerpen

Inleiding

De kabinetsambities op het gebied van natuur en landschap waren in 2025 niet heel hoog, om het zacht uit te drukken. De handvatten van het eind 2024 afgeschafte Nationaal Programma Landelijk Gebied werden node gemist bij de broodnodige transitie van het landelijke gebied. Goede nieuws was dat, zij het met minder middelen en op een lager tempo, in veel provincies de gebiedsprocessen toch werden gecontinueerd. Van niet te onderschatten belang, om nu eindelijk eens de vele water-, natuur-, en klimaatvraagstukken het hoofd te bieden.

De verkiezingen in het najaar van 2025 leken nieuw perspectief te bieden; de begin 2026 gepresenteerde kabinetsvoornemens vormen in elk geval een (positieve) trendbreuk. LandschappenNL heeft daar een steentje aan bijgedragen, uiteraard via de gebruikelijke belangenbehartiging in het Haagse, maar specifieker ook door deel te nemen in de ontwikkeling van de zogenaamde Bouwsteen Natuur. Een notitie, 'aanbod', van de samenwerkende provincies, natuurterreineigenaren, Unie van Waterschappen en Vereniging Nederlandse Gemeenten, waarin het belang van adequate middelen voor zowel natuurbeheer als natuurherstel worden toegelicht. De Bouwsteen lijkt tenminste ten dele geland in het nieuwe regeerakkoord: we gaan het meemaken.

Maar er gebeurde in 2025 ook weer heel veel meer dan alleen ontwikkelingen rond natuurbeheer en -herstel. Als LandschappenNL wezen we politici en bestuurders op het maatschappelijk belang van een

gezonde natuur en een robuust streekeigen landschap, op de noodzaak van de landbouwtransitie, op de waarde van de betrokkenheid van burgers en vrijwilligers, en faciliteerden we publieksactiviteiten zoals de Nationale Natuurwerkdagen. We concentreerden onze belangenbehartiging op dossiers als het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, het agrarisch natuurbeheer, de pachtherziening, overgangsgebieden, BOA's, boerenlandvogels, defensie, vrijwilligersfacilitering en erfgoed. Ons eigen Landschapssymposium kende een groot aantal deelnemers (175) en werd wederom zeer gewaardeerd.

We prijzen ons bij dit alles gelukkig met de samenwerking met de Postcode Loterij en met fondsen als Dinamo Fonds, Cultuurfonds en Fonds De Versterking. Met behulp van een mooie gift van de Postcode Loterij kon ons project 'Omhoog met het Veen' van start: daar gaan mooie dingen gebeuren komende jaren.

Om kennisuitwisseling en onderlinge meningsvorming te faciliteren, organiseerde de werkorganisatie van LandschappenNL een kleine 40 themasessies over uiteenlopende onderwerpen als natuurpacht, natuurinclusieve landbouw, BOA's, nalatenschappen, groenblauwe dooradering, AI, natuurherstelverordening, ARBO, gedragscodes, wolf, positionering, etc. Met dank aan de verworvenheden van het online-vergaderen, kennen dergelijke sessies een grote deelname vanuit de 20 Landschapsorganisaties. Tegelijkertijd bewees de grote opkomst bij live-bijeenkomsten dat de behoefte aan elkaar 'echt' zien en elkaar in levenden lijve spreken, onverkort groot is. Ook dat blijven we dus organiseren.

Terugkijkend was 2025 politiek-bestuurlijk gezien een 'kil' jaar. Met besluiten en voornemens die soms ronduit schadelijk waren voor natuur en landschap, zoals een stokkende transitie van het landelijk gebied. En met een schijnbaar bestuurlijke lak aan nationale en internationale afspraken op het gebied van natuur en milieu zoals het Nationaal Natuurnetwerk (NNN), de Kaderrichtlijn Water (KRW) en Natura2000 (VHR). Maar nieuwe ronde, nieuwe kansen. De urgentie om problemen rond natuur en landschap (en water, en milieu, en klimaat) aan te pakken is niet weg, maar juist gegroeid. Belangrijk voor ons is om 'natuur' niet te laten framen als een groene hobby, maar duidelijk te blijven maken dat een gezonde natuur en een robuust landschap onmisbaar en randvoorwaardelijk zijn, voor welzijn en welvaart. De blijvende betrokkenheid van vele burgers en vrijwilligers is daarvoor van ongekend grote waarde.

Over dit alles, en nog veel meer, leest u in ons jaarverslag. Ter informatie, uiteraard, maar hopelijk ook ter inspiratie.

Dr ir H.H. (Hank) Bartelink, directeur-bestuurder.

Landschap en erfgoed

Het Nederlandse landschap stond in 2025 opnieuw onder grote druk. Groeiende ruimteclaims voor wonen, energie en infrastructuur benadrukken de noodzaak van herstel en behoud van landschappelijke kwaliteit en cultureel erfgoed; essentieel voor een leefbaar en herkenbaar Nederland. Juist nu is het van belang te benadrukken dat historische structuren, open ruimten en karakteristieke elementen van grote waarde en niet vervangbaar zijn.

LandschappenNL zette zich ervoor in dat deze waarden zichtbaar blijven in beleid én uitvoeringspraktijk. Samen met provinciale organisaties brachten we het belang van streekeigen landschappen en erfgoed onder de aandacht, ondersteunden we beleidsvorming en investeerden we in kennisdeling en gezamenlijke projecten. Zo werken we aan een landschap dat niet alleen mooi is, maar ook betekenis geeft aan verleden, heden en toekomst.

Ontwerp-Nota Ruimte

In september 2025 heeft het Kabinet de Ontwerp-Nota Ruimte gepresenteerd. Een belangrijke Nota voor de toekomst van het landschap en de natuur in Nederland. De Ontwerp-Nota maakt ruimtelijke keuzes voor 2030 tot en met 2050, met een doorkijk naar 2100. LandschappenNL heeft gebruik gemaakt van de mogelijkheid om een zienswijze op de Nota in te dienen. Daarin spreekt zij haar waardering uit dat het kabinet een breed ruimtelijk perspectief voor Nederland richting 2050 schetst, maar concludeert ook dat nationale belangen als natuur, landschap en cultureel erfgoed onvoldoende worden meegenomen. LandschappenNL constateert dat het kabinet in de Nota veel aandacht schenkt aan ruimte voor woningbouw, infrastructuur en economische ontwikkelingen, maar nauwelijks aangeeft hoe grote opgaven zoals de Natuurherstelverordening, de Bossenstrategie en de verdere realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) ruimtelijk worden ingepast. LandschappenNL is positief over de erkenning van cultureel erfgoed en cultuurlandschappen als één van de nationale belangen, en met de Aanpak Erfgoed en Leefomgeving om hier handen en voeten aan te geven. Wel vindt LandschappenNL de insteek nu te smal, omdat in deze aanpak de focus komt te liggen op 'slechts' 27 Waardevolle Cultuurlandschappen. De andere unieke landschappen en lokaal erfgoed – zoals kastelen, landgoederen en buitenplaatsen – krijgen nauwelijks aandacht. LandschappenNL roept het kabinet op tot een Nieuwe Nota Landschap, waarin de identiteit, beleving en kwaliteit van het Nederlandse landschap centraal staan. Groenblauwe dooradering is daarbij een belangrijk middel om het landschap aantrekkelijker, toegankelijker en beleefbaar te maken.

Monitor Landschap

De Monitor Landschap werd in 2021 gelanceerd. Deze monitor laat op landelijke schaal zien hoe het landschap zich sinds 2015 ontwikkelt, aan de hand van zes indicatoren: bebouwing in het buitengebied, opgaand groen, landgebruik, openheid, reliëf en historische lijnen. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) is trekker van de Monitor Landschap. LandschappenNL is lid van het uitvoerend consortium en werkte ook in 2025 mee aan de uitvoering en verdere ontwikkeling van deze monitor. LandschappenNL richt zich met name op de indicator 'opgaand groen', vanwege de relatie met het eigen Meetnet Landschapselementen.

Aanvalsplan Landschap

Het Aanvalsplan Landschap is een initiatief van het consortium 'Samen voor Biodiversiteit', waarvan LandschappenNL een belangrijke partner is. In 2025 was LandschappenNL lid van het kernteam en met enkele provinciale Landschapsorganisaties ook betrokken bij werkgroepen. Zo was LandschappenNL in 2025 trekker van de werkgroep Monitoring. Deze werkgroep richtte zich op zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve monitoring van het landschap. Brabants Landschap was trekker van het rapport Doordacht Dooraderd dat in juli aan het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) is overhandigd. Het rapport beschrijft een aantal kansrijke instrumenten waarmee de aanleg en het beheer van groenblauwe dooradering een impuls kan krijgen.
Als vervolg op de gesprekken over het landbouwakkoord in 2023, heeft het Rijk € 12 miljoen beschikbaar gesteld als startbudget voor realisering van het Aanvalsplan. In 2025 is er onder coördinatie van Deltaplan Biodiversiteitsherstel een tweede uitvraag geweest voor samenwerkingsprojecten rond aanleg en herstel van groenblauwe dooradering. In totaal zijn er vijf aanvragen van provinciale Landschapsorganisaties gehonoreerd, vaak in samenwerking met agrarische collectieven.

Onderzoek naar de uitvoering van Groenblauwe dooradering

Op 18 november organiseerde LandschappenNL samen met een aantal Landschapsorganisaties een Themadag over 'Landschap en Groenblauwe dooradering' (GBDA). Het doel van deze dag was om elkaar te inspireren en onderling kennis uit te wisselen, de klokken gelijk te zetten met betrekking tot de ontwikkelingen rond Landschap en GBDA, en vast te stellen wat de gezamenlijke ambitie ten aanzien van GBDA is. Ongeveer 35 personen waren op deze dag aanwezig.

Een belangrijk bespreekpunt was de opdracht die het Ministerie van LVVN wilde verlenen aan de Landschapsorganisaties om een analyse uit te voeren naar de uitvoering van aanleg en beheer van GBDA op agrarische gronden. Deze opdracht is op 15 december verstrekt en is op dit moment in uitvoering. Het rapport wordt naar verwachting eind maart 2026 opgeleverd.

Meetnet Landschapselementen

Om de ontwikkelingen in het landschap te kunnen volgen, is binnen het samenwerkingsverband LandschappenNL, het Meetnet Landschapselementen opgezet. Het opdrachtgeverschap voor dit Meetnet ligt namens het DirecteurenBeraad bij LandschappenNL. Landschap Erfgoed Utrecht (LEU) levert de projectleider. Het Meetnet Landschapselementen richt zich op het monitoren van opgaande groene landschapselementen, zoals houtwallen, heggen, knotbomen en kleine bosjes. Veranderingen van deze landschapselementen geven een goede indicatie van de staat van de betreffende landschappen. Het Meetnet Landschapselementen wordt sinds 2010 uitgevoerd in steekproefgebiedjes in alle provincies. Die activiteiten zijn niet onopgemerkt gebleven en vanuit verschillende externe hoeken groeit de belangstelling. Zo is er, in het kader van monitoren van de doelen van het aanvalsplan Landschap (waarbij 10% groenblauwe dooradering wordt nagestreefd), behoefte om met name de kwaliteit van landschapselementen beter in beeld te krijgen. Het Meetnet kan hierin een belangrijke bijdrage leveren. Dit als aanvulling op een in ontwikkeling zijnde systeem van geautomatiseerde databestanden (LASREG). Dat komt met name omdat ons Meetnet het enige meetnet is dat waarnemingen in het veld doet. Mede om die reden wordt het Meetnet in samenwerking met Vogelbescherming Nederland als referentie benut voor de verdere uitwerking van het traject t.a.v. Basiskwaliteit Natuur. Elke vijf jaar wordt er een analyse uitgevoerd van de opgenomen landschapselementen en gepresenteerd onder de titel 'De staat van het landschap'. De eerste versie hiervan zal in 2026 verschijnen.

NL-Buiten

NL-Buiten is een samenwerkingsverband van veertien natuur-, recreatie- en sportorganisaties die actief zijn in de groenblauwe buitenruimte, waaronder LandschappenNL. Gezamenlijk werken zij aan meer ruimte voor recreatie en natuur in het landelijk gebied, en in de nabijheid van woonkernen. De behoefte van inwoners om eropuit te gaan groeit, terwijl het aanbod van toegankelijke en aantrekkelijke buitenruimte daarbij achterblijft. NL-Buiten pleit daarom voor investeringen in een aantrekkelijk landschap, een goede recreatieve infrastructuur en een groenere leefomgeving. In 2025 stelde de coalitie een standpuntennotitie op ten behoeve van de Tweede Kamerverkiezingen en organiseerde zij een werkbezoek voor Kamerleden.

Natuur en biodiversiteit

LandschappenNL maakt zich sterk voor robuuste, gevarieerde natuur in Nederland. Biodiversiteit is essentieel voor een gezonde leefomgeving. Veel van onze inspanningen zijn daarom gericht op het realiseren en borgen van een hoge biodiversiteit in de terreinen van de provinciale Landschapsorganisaties. En meer dan ooit, juist ook buiten de natuurgebieden (het werkveld van de organisaties voor Landschapsbeheer). Zonder een vitaal landelijk gebied is het niet mogelijk om de biodiversiteit en natuurkwaliteit, in en buiten de natuurgebieden, te behouden, laat staan te verbeteren.

Onze belangenbehartiging op het domein ‘natuur’ is gericht op het faciliteren van natuurherstel, aanleg van natuurgebieden, en het realiseren van de benodigde beschermingsregimes en beheermiddelen. Binnen het domein natuur en biodiversiteit werkten we in 2025 aan de volgende onderwerpen.

Subsidiestelsel Natuur en Landschap

LandschappenNL neemt via BIJ12, de uitvoeringsorganisatie voor de twaalf provincies en het Interprovinciaal Overleg (IPO), deel aan meerdere ambtelijke en bestuurlijke overleggen. Het doel hiervan is om het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) met haar verschillende onderdelen te onderhouden en werkprocessen te verbeteren. De belangenbehartiging op het gebied van SNL gebeurt daarbij steeds in nauwe samenwerking met andere terreinbeherende organisaties (TBO's) en koepels.
Ook in 2025 informeerde LandschappenNL de Landschapsorganisaties over landelijke besluiten en ontwikkelingen rond het SNL-stelsel. Daarnaast bracht LandschappenNL namens deze organisaties haar opvattingen in de landelijke overleggen en projecten in.

De vijfjaarlijks evaluatie van het standaardkostprijsstelsel werd in het voorjaar van 2025 afgerond en op 26 juni 2025 bestuurlijk vastgesteld. De standaardkostprijzen vormen de grondslag onder de natuurbeheersubsidies (SNL) en zijn daarom van cruciaal belang. LandschappenNL participeerde in het onderzoekstraject en betrok expertise van de afzonderlijke provinciale Landschappen. Middels een klankbordgroep van contactpersonen uit alle Landschappen die maandelijks bijeenkwam, werd LandschappenNL gevoed met informatie en gezichtspunten over beheermaatregelen en -kosten.

Uit de evaluatie blijkt dat de geactualiseerde standaardkostprijzen (SKP) gemiddeld 48% hoger liggen dan de huidige tarieven. Deze stijging hangt vooral samen met prijsontwikkelingen, een hogere beheerintensiteit, kleinschaliger beheer en extra inzet op kennis en communicatie. Toch worden nieuwe subsidiebeschikkingen vanaf 2026 nog gebaseerd op oude, geïndexeerde kostprijzen. Ook lopende beschikkingen profiteren nog niet van de nieuwe SKP's. Beheerders hebben zich in 2025 ingezet om deze toepassing alsnog te realiseren. Mede de ontwikkelde Bouwsteen Natuur bevatte de argumentatie voor het belang van actuele kostendekking.

In de verschillende landelijke SNL-gremia waarbij LandschappenNL betrokken is, kwamen onder meer modelverordeningen, governance van het SNL-proces, monitoring-vergoedingen, richtlijnen voor niet-SNL-compatibele veldcontroles door provincies aan de orde.

Evaluatie SNL voor EU-goedkeuring

LandschappenNL nam in 2025 deel aan de klankbordgroep van de evaluatie van het SNL en aan de werkgroep voor de gebiedsselectie. Deze evaluatie wordt in 2026 uitgevoerd in het kader van de Europese goedkeuring van de regeling. Doel van de evaluatie is onder meer om te beoordelen of sprake is van marktverstoring door staatssteun en of de regeling doelmatig is. Het onderzoek wordt uitgevoerd door Ecorys in samenwerking met Wageningen University & Research (WUR), in opdracht van BIJ12.

Handhaving en toezicht

Het beroep op groene BOA's neemt de laatste jaren toe, terwijl de inzet van de politie in het landelijke gebied juist afneemt. LandschappenNL vraagt daarom continu aandacht bij de relevante departementen voor de grote druk op onze buitengewoon opsporingsambtenaren (BOA's) en de omstandigheden waaronder zij werken. Ook de vergoeding voor deze inzet blijft een aandachtspunt. Niet elke provincie verstrekt een SNL-toezichtsbijdrage, waardoor financiële tekorten per Landschapsorganisatie verschillen. Uit een eigen inventarisatie blijkt dat de inzet van BOA's bij LandschappenNL jaarlijks meer dan vijf miljoen euro kost. De rijksbijdrage is een welkome aanvulling,

maar niet toereikend om deze kosten volledig te dekken. In 2025 gaven de landelijke TBO's gezamenlijk een signaal af over de stijgende kosten Daarbij is nadrukkelijk gewezen op het maatschappelijke belang van BOA's voor veiligheid en toezicht in het landelijk gebied.

Het ministerie van Justitie en Veiligheid (J&V) presenteerde in september 2025 een voorstel om het BOA-stelsel te moderniseren. Groene BOA's worden erkend als volwaardige partners binnen de politiefunctie, maar hebben niet altijd toegang tot de juiste informatie en middelen. Het nieuwe stelsel moet zorgen voor duidelijke taakafbakening, betere informatievoorziening en een steviger juridisch fundament. Voor BOA's betekent dit onder meer toegang tot registers en een standaarduitrusting zoals portofoon en handboeien. Daarnaast ook de mogelijkheid om gebruik te maken van een bodycam, korte wapenstok, pepperspray en in uitzonderlijke gevallen een vuurwapen. Voor werkgevers brengt het nieuwe stelsel zwaardere verantwoordelijkheden met zich mee op het gebied van veiligheid, uitrusting, opleidingen, personeelszorg en informatiebeveiliging.

LandschappenNL pleit(te) samen met andere natuurorganisaties voor een structurele en toekomstbestendige oplossing, met aandacht voor financiële haalbaarheid, informatievoorziening en ondersteuning bij de grotere verantwoordelijkheden.

Programma Natuur

In 2025 werd door het Ministerie van LVVN gewerkt aan de Regeling Specifieke Uitkering Programma Natuur 2de fase (SPUK+). Via deze regeling verstrekt het Rijk subsidies aan provincies voor de uitvoering van projecten in het kader van het Programma Natuur. LandschappenNL nam ook in 2025 deel aan het Programmateam Programma Natuur, samen met andere terreinbeheerders, het Rijk en provincies.

De tweede fase loopt van 2024 tot en met 2030. De maatregelen uit de provinciale programma's worden onder meer door de Bosgroepen, Natuurmonumenten (NM), de Provinciale Landschappen en Staatsbosbeheer (SBB) uitgevoerd. De provincies zorgen ervoor dat de natuurbeheerders de uitvoering van hun projecten gefinancierd krijgen. Hiervoor stellen zij ook specifieke regelingen op.

Ondanks dat de uitvoering van de eerste fase van Programma Natuur voor een groot deel goed is verlopen, hebben de TBO's opnieuw bij het Rijk en provincies aandacht gevraagd voor de verschillen in uitvoering van de SPUK-regeling. Het investeren in een helder en efficiënt proces is noodzakelijk voor een efficiënt gebruik van de middelen en voor realisatie van de doelen.

LandschappenNL heeft bij de vormgeving van SPUK+ gehamerd op het belang van systemherstel en op investeringen juist bùiten de Natura2000-

gebieden (denk aan watersystemen). Dat heeft er toe geleid dat de uitvraag van SPUK+ in veel provincies vooral inzoomt op het beperken van externe drukfactoren (systeemherstel). De Ecologische Autoriteit (EA) gaf in 2024, naar aanleiding van de advisering over de provinciale Natuurdoelanalyses (NDA's) aan, dat 90% van de maatregelen ten behoeve van het natuurherstel in natuurgebieden buiten de natuurgebiedsgrenzen moeten worden uitgevoerd. Ongeveer 10% ligt binnen de natuurgebieden zelf. Maar er is wel sprake van grote verschillen tussen provincies. Dit is desalniettemin een andere context dan bij SPUK-1, waarbij het overgrote deel van de maatregelen door natuurbeheerders op eigen gronden werd (moest worden) uitgevoerd.

LandschappenNL was is 2025 ook actief in de Community of Practice Recreatie van Programma Natuur.

Overgangsgebieden

Rond kwetsbare Natura 2000-gebieden speelden overgangsgebieden ook in 2025 een belangrijke rol. Dit zijn zones waar landbouw, natuur, water, klimaat en soms ook stedelijke functies samenkomen. Doel is dat landbouw er toekomstbestendig (maar duurzaam) kan functioneren, terwijl tegelijk herstel van biodiversiteit, waterkwaliteit en landschap in de aangrenzende Natura 2000-gebieden wordt ondersteund (en tenminste niet belemmerd). LandschappenNL is lid van de Werkgroep Overgangsgebieden van het LVVN.
In 2025 bracht het ministerie van LVVN zeven voorlopergebieden samen in een lerend netwerk. De resultaten zijn vastgelegd in de rapportage 'Koepelproject Overgangsgebieden – lessen en aanbevelingen uit zeven gebieden'. De aanbevelingen onderstrepen dat samenwerking tussen terreinbeheerders, agrariërs, provincies en waterschappen essentieel is, evenals langjarige afspraken, gebiedskennis en een consequente koppeling tussen landbouwtransitie en natuurdoelen.

Collectief Natuurinclusief

Collectief Natuurinclusief is een landelijke beweging waarin overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en burgers samenwerken aan één gezamenlijke ambitie: een natuurinclusieve samenleving in 2050. LandschappenNL heeft aan de wieg gestaan van de voorloper van het Collectief, destijds 'Agenda Natuurinclusief'.

Binnen tien maatschappelijke domeinen wordt gewerkt aan het 'vanzelfsprekend meenemen' van natuur in beleid, ontwerp en dagelijks handelen. LandschappenNL volgt deze ontwikkeling op de voet en is actief betrokken bij de domeinen Landbouw, Onderwijs en Vrijetijdsbesteding.
In 2025 haakte LandschappenNL aan bij verschillende activiteiten van het Collectief. Zo was LandschappenNL een van de 48 medeondertekenaars van het Manifest 'Groen wonen, bewegen, spelen en ontmoeten in 13.000 buurten' van domein Gezondheid. Met het manifest, dat werd gepresenteerd tijdens de Natuurinclusief Manifestatie (NiM25) in 's-Hertogenbosch, spraken bedrijven, NGO's en maatschappelijke initiatieven zich uit voor een leefomgeving waarin groen geen luxe is, maar een basisvoorwaarde voor gezondheid, ontmoeting, biodiversiteit en klimaatbestendigheid. Daarnaast ondertekende LandschappenNL het position paper 'Jeugd & Natuur', een initiatief van het domein Onderwijs, dat eveneens tijdens NiM25 werd gepresenteerd. In dit document pleiten natuur-, jeugd- en onderwijsorganisaties gezamenlijk voor een generatie die vanzelfsprekend opgroeit met natuur. Tijdens de Natuurinclusief Manifestatie was er ook aandacht voor het project Groene Bondgenoten.

Verder is LandschappenNL actief in de Denktank Natuurinclusieve Landbouw, waar strategische

denkers binnen en buiten de landbouw samenwerken aan perspectieven voor een toekomstbestendig landbouwsysteem. Binnen het domein Vrijetijdsbesteding droeg LandschappenNL bij aan kennisuitwisseling over gedragsverandering, onder meer rond onderzoek naar honden aan de lijn.

Monitoring

Monitoring staat volop in de belangstelling vanwege de verplichtingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn en de behoefte aan informatie over de effectiviteit van stikstof- en natuurherstelmaatregelen. SNL-monitoring is daarnaast cruciaal voor beheer en kwaliteitsborging. De financiering blijft echter achter: het landelijke tekort wordt geschat op 40%. Dit knelpunt wordt breed erkend. Ook in 2025 werd, mede door LandschappenNL, aan een oplossing gewerkt waarbij het ministerie en de provincies gezamenlijk bijpassen. Voor de Provinciale Landschappen zou dit een aanvullend bedrag van ruim € 2,4 miljoen betekenen. De uiteindelijke financiering is afhankelijk van provincies, die in 2025 uiteenlopend hierover hebben besloten dan wel overgegaan zijn tot nieuwe beschikkingen of aanvullende betalingen.
Naast de inzet op SNL-monitoring, participeerde LandschappenNL in het Verbeterprogramma VHR-Monitoring. Dit biedt kansen, maar vraagt ook capaciteit van terreinbeheerders, in zowel het veld als beleidsdiscussies. Een derde behoefte aan monitoring komt voort uit de Europese Natuurherstelverordening.

LandschappenNL zette zich in 2025 in via deelname aan de diverse werkverbanden voor passende financiering en een structurele borging van monitoring. Goede samenwerking tussen overheden en terreinbeheerders is noodzakelijk om monitoring duurzaam te organiseren. De uitdaging ligt niet alleen in financiering, maar ook in voldoende beschikbare ecologen en veldmedewerkers de komende jaren.

Europese natuurherstelverordening

Op 17 juni 2024 keurde de Europese Milieuraad de Europese Natuurherstelverordening goed. Deze wet verplicht EU-lidstaten om natuurherstelmaatregelen te treffen op land, zee en in rivieren. In 2030 moet 30% van de aangetaste natuur in Europa worden hersteld, oplopend tot 90% in 2050. Ook agrarische biodiversiteit en stedelijke vergroening zijn speerpunten. Groene 11-partners, waaronder LandschappenNL, werkten in 2025 aan een strategie voor invloed op het nationaal herstelplan, dat binnen twee jaar bij de Europese Commissie moet worden ingediend. Het ministerie van LVVN heeft in het 2025 een taskforce opgezet voor het actieplan. Natuurorganisaties leveren hierop zowel gevraagd als ongevraagd advies. LandschappenNL heeft in 2025 goede voorbeelden van systeemherstel geleverd. Eind 2025 is een inventarisatie naar NHV-ambities van de provinciën gestart: LandschappenNL zet(te) zich in om ook daar onze provinciale organisaties bij aan tafel te krijgen.

Gedragscodes

LandschappenNL was in 2025 betrokken bij de werkgroepen in VBNE-verband rond de nieuwe gedragscodes Natuurbeheer en Bosbeheer. Het werken met gedragscodes voorkomt dat voor elke beheermaatregel een afzonderlijke vergunning nodig is. Daarom is ingezet op uitvoerbare gedragscodes die soorten én habitats beschermen. De consultatie in 2024 over de omzetting naar de Omgevingswet werkte door in 2025. In intensief overleg met Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en het ministerie van LVVN zijn werkbare oplossingen bereikt, ondanks aangescherpte eisen. Voor natuurbeheer bleef kleinschalig plaggen behouden, maar brand als beheermaatregel werd vergunningplichtig. Voor bosbeheer leidde de 'beleidsneutrale' omzetting (toch) tot extra administratieve lasten. Na vernietiging van het goedkeuringsbesluit voor de Gedragscode Soortenbescherming (GSB) eind 2024, is in 2025 gewerkt aan een nieuwe, breed afgestemde gedragscode met soortenorganisaties, experts en provincies. Inwerkingtreding wordt nu voorzien in 2026; tot die tijd geldt een overgangsaanpak met zorgvuldige toetsing en waar nodig vergunningverlening.

Recreatie

In 2025 was LandschappenNL actief betrokken bij landelijke ontwikkelingen en overleggen rond recreatie in natuurgebieden. Zo nam LandschappenNL deel aan de 'Community of Practice Recreatie' van het ministerie van LVVN binnen Programma Natuur, waarin de rol van recreatie in systeemherstel centraal staat. Met Collectief Natuurinclusief is samengewerkt aan gedragsinterventies rond het thema 'Honden aan de lijn'. Daarnaast werd met buitensportbonden en NOC*NSF verkend of vergunning- en aanvraagprocedures voor buitensportevenementen beter kunnen worden gestroomlijnd. Binnen NL-Buiten vond lobby-overleg plaats met de recreatiesector, gericht op het versterken van recreatie in het landelijk gebied om daarmee de natuurgebieden te ontlasten.

LandschappenNL organiseerde tevens een themabijeenkomst voor provinciale Landschapsorganisaties. Daar werd gesproken over de toenemende druk op handhaving, verschillen in recreatiebeleid tussen provincies, de verhouding tussen recreatie en beleving, en structurele knelpunten in de financiering van recreatieve voorzieningen.

Nationale Parken

LandschappenNL heeft in 2025 deel uitgemaakt van het nieuwe 'Landelijk Partneroverleg Nationale Parken'. Een belangrijk element van het overleg betrof de ondertekening van het Manifest Nationale Parken 2025-2030 door alle partners, het IPO en het ministerie van LVVN. Het manifest markeert de start van de landelijke samenwerking voor het realiseren van de doelen van het Beleidsprogramma Nationale Parken en bundelt de energie van de participanten van het netwerk. In het Manifest zijn drie projecten opgenomen, gericht op de ecologische en landschappelijke versterking van de nationale parken, duurzaam toerisme en het uitdragen van het gezamenlijke verhaal van de parken. Deze projecten worden vanaf 2026 verder uitgewerkt.

Fauna

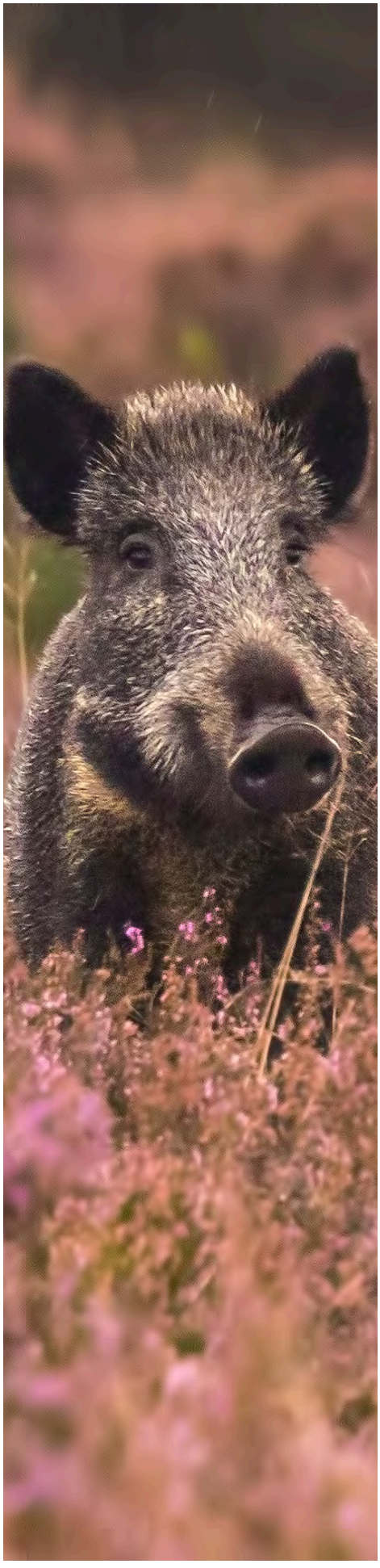
Het ministerie van LVVN bereidde in 2025 een evaluatie voor van het Stelsel Jacht en Faunabeheer. Dit na brede kritiek op eerdere wijzigingsvoorstellen, ook vanuit LandschappenNL. Door een Kamermotie ligt de focus nu eerst op een grondige systeemanalyse van doelen, instrumenten, uitvoerbaarheid, dierenwelzijn en financiën. LandschappenNL is betrokken, onder meer via een klankbordgroep, en leverde input op het evaluatieplan. De evaluatie moet ook de provinciale praktijk, het beschermingsdoel, financiële prikkels

en de toekomstbestendigheid van het stelsel in samenhang beoordelen.

In 2025 organiseerde LandschappenNL samen met Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten de jaarlijkse bijeenkomst voor vertegenwoordigers van de Faunabeheereenheden (FBE). De gesprekken stonden vooral in het teken van de voorgenomen stelselwijziging jacht en schadebestrijding, en de aangekondigde onafhankelijke evaluatie. Daarbij kwam onder meer de rol en toekomst van FBE's en Wildbeheereenheden (WBE's), de betrokkenheid van provincies, professionalisering en beheer met vrijwilligers aan de orde. Verder kwamen onder meer de invulling van maatschappelijke vertegenwoordiging, de landelijke licentie voor het Faunaregistratiesysteem (FRS), de aanpak van Afrikaanse varkenspest en effectgericht beheer aan bod. In de diverse provincies spelen vraagstukken rondom ganzenbeheer, zwijnenbeleid, monitoring, schadevergoedingen en samenwerking tussen FBE's, WBE's en terreinbeheerders.

Wolf

Eind 2023 publiceerde de Europese Commissie een voorstel om de beschermde status van de wolf in het Verdrag van Bern te verlagen. Het ministerie van LVVN heeft in 2024 onder andere advies gevraagd aan adviesorganen waarin ook LandschappenNL vertegenwoordigd is. LandschappenNL heeft naar aanleiding hiervan in 2025 een Europese lobby gesteund. Desondanks stemde het Europese Parlement in met een verlaging van het beschermingsniveau van de wolf naar 'beschermde diersoort' (was 'strikt beschermd').
In 2025 heeft het ministerie van LVVN een start gemaakt met de 'Visie Wolf'. Hiervoor heeft LandschappenNL het perspectief van de Provinciale Landschappen vertegenwoordigd.

Duurzaam landgebruik en landbouwtransitie

Het jaar 2025 stond in het teken van een toenemende druk op het landelijk gebied, maar ook van een groeiende erkenning dat landbouw, natuur en landschap veel sterker met elkaar verweven moeten worden dan tot nu toe het geval is. De landbouw staat op een kantelpunt: het huidige systeem vraagt te veel van bodem, biodiversiteit, waterkwaliteit en klimaat. Het leidt tot hoge kosten, afhankelijkheid van externe input en toenemende druk op de leefomgeving. Zowel maatschappelijke organisaties, wetenschap als politiek erkennen dat deze koers niet vol te houden is.

Binnen de Groene 11 werkte LandschappenNL intensief mee aan de nieuwe Landbouwvisie, waarin wordt gepleit voor een nieuwe gangbare landbouw: natuurinclusieve kringlooplandbouw, gebaseerd op de draagkracht van bodem, landschap en biodiversiteit. Extensiever, grondgebonden, met gesloten kringlopen, minder mest, en minder afhankelijkheid van kunstmest en pesticiden. Om dit te realiseren zijn heldere tussendoelen, onafhankelijke toetsing en een mix van normeren, beprijzen en stimuleren noodzakelijk. Ook pleit LandschappenNL voor een robuust Transitiefonds en inzet van Europese en nationale subsidies voor ecosysteemdiensten.

Tegen deze achtergrond zetten wij ons in 2025 in voor versterking van agrarisch natuurbeheer, bescherming van boerenlandvogels, een groener Europees landbouwbeleid, een effectief nitraat- en mestbeleid, en vóór behoud van ruimtelijke en ecologische kwaliteit in het landelijk gebied. Onderstaande geeft een overzicht van onze inzet en resultaten.

Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer

In 2025 speelde het Agrarisch Natuurbeheer (ANB) & Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) een belangrijke rol in de inzet van LandschappenNL. We dachten mee over de inrichting van het nieuwe begrotingspakket voor ANB van € 500 miljoen per jaar. Gericht op zwaardere pakketten, versterking van de groenblauwe dooradering en hogere ecologische effectiviteit. Binnen het Startpakket ANB (inzet vanaf 2026) werd prioritair ingezet op versterking van beheer in gruttogebieden en rond Natura2000-gebieden. Dat is op zich een mooi doel, maar wij hebben wel gewaarschuwd voor de negatieve effecten op andere ANLb-doelen (zoals akkervogels), die wat ons betreft voorkomen moeten worden.

Een belangrijk punt dit jaar was onze duidelijke stellingname tegen het inzetten van ANLb binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Mede door herhaalde Kamerdebatten vonden wij het essentieel om uit te dragen dat NNN-gronden een natuurbestemming móéten houden: agrarisch gebruik is tijdelijk en niet juridisch geborgd, terwijl NNN juist vraagt om permanente bescherming en langjarig instandhoudingsbeheer. Ecologische doelen delven in een agrarische context vaak het onderspit; medegebruik op natuurgrond kan alleen extensief en strikt ondergeschikt aan natuurdoelen plaatsvinden.

Daarnaast dachten we actief mee over de Leidraad 2.0 van het ANLb na 2027, met aandacht voor langjarige contracten, stikstofgevoelige gebieden en landschapselementen. Zo bleven wij in 2025 pleiten voor een kwaliteitsgerichte, juridisch robuuste inzet van agrarisch natuurbeheer.

Boerenlandvogels

LandschappenNL en haar Landschapsorganisaties ondersteunen gezamenlijk zo'n 3.000 vrijwilligers die actief zijn met het beschermen en tellen van de nesten van weidevogels in samenwerking met agrariërs. Daarnaast faciliteert SBNL-Natuurfonds circa 200 vrijwilligers en de Bond Friese Vogelwachten (BFVW) circa 4.000 vrijwilligers. De vrijwilligers voeren hun waarnemingen in in de Boerenlandvogelmonitor die gekoppeld is aan de website www.boerenlandvogelsnederland.nl van LandschappenNL. In 2025 hebben we geïnvesteerd in verdere verbetering van de database en in de samenwerking met agrarische collectieven.

LandschappenNL heeft daarmee in 2025 ingezet op het faciliteren van vrijwilligers, op financiering voor adequaat boerenlandvogelbeheer en op het vergroten van de kwaliteit van het landelijk gebied. Bij deze inspanningen is nadrukkelijk de samenwerking met BoerenNatuur gezocht. Een van de gezamenlijke projecten in 2025 was de verkenning van de ontwikkeling van een vernieuwd modern systeem om het resultaat van het beheer van boerenlandvogels te monitoren.

EU-inbreukprocedure Vogelrichtlijn & Aanvalsplan Grutto

In 2025 verscherpte de Europese druk op Nederland om de grutto en andere weidevogels beter te beschermen. De inbreukprocedure, die begon na een klacht van Vogelbescherming Nederland uit 2016, bereikte een nieuwe fase toen de Europese Commissie Nederland concludeerde dat Nederland nog steeds niet voldoet aan de verplichtingen van de Vogelrichtlijn. Maatregelen worden te beperkt ingevoerd en nieuwe vogelrichtlijngebieden voor de grutto zijn nog niet aangewezen. Nederland kreeg uitstel tot 17 december 2025 om te reageren — de laatste kans om een rechtszaak bij het Europees Hof van Justitie te voorkomen.

In de maanden daarna werkte het ministerie van LVVN, samen met provincies, hard aan aanvullende maatregelen. LandschappenNL leverde input via

diverse werkgroepen en via het Aanvalsplan Grutto (APG), waarin versneld herstel centraal staat. Belangrijke instrumenten zoals de herwaarderingsregeling (waardedaling van grond compenseren voor zwaarder beheer), langjarige ANB-contracten tot 20 jaar en de nieuwe Leidraad 2.0 worden nu uitgewerkt om daadwerkelijk aan de EU-eisen te voldoen.

LandschappenNL blijft kritisch: gruttodoelen binnen Natura 2000-gebieden kunnen alleen worden ingezet waar zij verenigbaar zijn met andere instandhoudingsdoelen. Waar dat niet kan, is uitbreiding van geschikte weidevogelgebieden noodzakelijk. We volgen dit dossier nauwgezet, gezien het grote belang voor natuurherstel en de juridische positie van Nederland.

Europees landbouwbeleid

In 2025 was LandschappenNL ook weer intensief betrokken bij de ontwikkeling, monitoring en toekomstvisie van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Vanuit onze rol in de GLB-werkgroep van de Groene 11, het Monitoring Comité van het NSP-GLB en het kernteam van het Netwerk Platteland, werkten wij mee aan discussies over vergroening, controleerbaarheid en een effectievere inzet van publieke middelen voor publieke doelen.

Binnen de zgn. ex-durante-evaluatie (tussentijdse evaluatie of monitoring) van het huidige GLB pleitten wij voor het aftoppen van de basispremie ten gunste van de ecoregeling: maatschappelijk geld moet worden besteed aan maatschappelijke diensten. Daarnaast maakten wij misstanden inzichtelijk, zoals onterechte GLB-claims door boeren op terreinen van natuurbeheerders en misbruik van ecoregelingen. Wij agendeerden deze weeffouten landelijk en drongen aan op een beter uitvoerbaar, transparant en natuurgericht GLB..

In de tweede helft van het jaar presenteerde de Europese Commissie haar voorstellen voor het GLB na 2027. Samen met andere natuurorganisaties uitten wij stevige zorgen. Allereerst ontbreek het aan harde waarborgen: de Commissie noemt wel een bestedingsdoel van 35% voor klimaat en milieu, maar zonder geoormerkte budgetten of bindende verplichtingen. Bovendien ontbreken natuur en biodiversiteit als expliciete doelcategorie. Daarnaast creëert het voorstel een zeer ruime nationale flexibiliteit. Lidstaten kunnen hun gehele envelop grotendeels naar eigen inzicht inzetten. Daarmee bestaat het risico dat geld opnieuw weglekt naar hectarepremies en dat Europese klimaat- en biodiversiteitsopgaven versnipperd en onvoldoende worden opgepakt. Een derde punt betreft de degressiviteit van inkomenssteun. Wij zijn positief over het afbouwen van perverse prikkels voor schaalvergroting, maar waarschuwen dat een deel van de middelen kan worden opgeslokt door crisissteun, in plaats van structurele vergroening te financieren.

LandschappenNL blijft zich inzetten voor een GLB dat échte vergroening stimuleert en de maatschappelijke functies van het landschap centraal stelt.

De voorstellen van de Europese Commissie worden gedurende heel 2026 behandeld door Europees Parlement, Raad en Commissie. Dit proces zal het werk van LandschappenNL ook de komende jaren bepalen.

Derogatie & 8e Actieprogramma Nitraat

In 2025 is de mestderogatie verlaagd, met duidelijke gevolgen voor mestafzet en bedrijfsvoering; per 2026 vervalt de derogatie definitief. Interne saldering van stikstofruimte wordt bovendien verder beperkt en is alleen nog mogelijk bij nieuwe natuurvergunningen. Europese en Nederlandse rapportages onderstreepten opnieuw dat Nederland de waterkwaliteitsdoelen (max. 50 mg nitraat/l) onvoldoende haalt, wat extra druk zet op het beleid. Tegen deze achtergrond werkte het ministerie van LVVN aan het 8e Actieprogramma Nitraat (2026–2029). In overleg met het ministerie wezen LandschappenNL en andere natuurorganisaties op een aantal cruciale knelpunten. Zo is de doelsturing volgens ons te traag: eerst wordt jarenlang geëxperimenteerd, waarna pas wordt aangescherpt. Ook is sprake van een selectieve normaanpak, waarbij actualisatie zich vooral richt op zandgronden en onduidelijk blijft wat dit betekent voor klei- en veengebieden. Daarnaast wordt gewerkt met technische lapmiddelen voor fosfaatverzadigde gronden, zoals randdammetjes, zonder structurele kwaliteitswinst. We waarschuwden bovendien voor een restopgave die naar ‘Ruimte voor landbouw en natuur’ (zonder budget: het door de LVVN-minister gedachte alternatief voor het NPLG) en het ANB-budget van € 500 miljoen wordt verschoven, terwijl gebiedsgerichte maatregelen (bijv. bredere bufferstroken in beekdalen) ontbreken.

Eind 2025 strandde het 8e Actieprogramma: de effectiviteit was onvoldoende, het politieke draagvlak ontbrak en een breed gesteunde motie-Grinwis zette de besluitvorming stil. Daardoor blijven de regels van het 7e Actieprogramma voorlopig van kracht, terwijl een nieuwe, stevigere herziening door het volgende kabinet noodzakelijk is.

Burgerparticipatie en vrijwilligers

De landschapsorganisaties werken samen met circa 78.000 vrijwilligers, een onmisbare kracht voor het beheer en behoud van natuur, landschap en biodiversiteit. Vrijwilligers als tellers, vertellers en herstellers dragen bij aan het vergroten van draagvlak, het onderhouden van natuurgebieden en het monitoren van soorten en landschap. LandschappenNL ondersteunt de provinciale organisaties hierbij met kennis, expertise en materialen. In 2025 leverde LandschappenNL onder meer de volgende bijdragen.

Nationale Natuurwerkdagen 25 jaar!

In 2025 vierden we de 25e editie van de Nationale Natuurwerkdagen. Voor LandschappenNL een mooie aanleiding om te onderzoeken hoe nieuwe doelgroepen beter bij deze dag betrokken kunnen worden. Daarom werd in 12 provincies de pilot 'Natuurwerkdag in een nieuwe jas' uitgevoerd. LandschappenNL coördineerde de ontwerpfase met brainstorms en een training voor de provinciale coördinatoren. Het doel van de pilot was om de Nationale Natuurwerkdagen te vernieuwen. Dit door op zo'n werkdag meer ruimte te creëren voor sociale verbinding, ontspanning en zingeving.

De pilots laten zien dat deelname aan een buitenactiviteit niet alleen bijdraagt aan een positieve beleving van de natuur, maar ook aan ontmoeting, saamhorigheid en zingeving. Succesvol bleek lokale samenwerking met partners in de sociale, sport- en recreatiesector. Tegelijkertijd werd duidelijk dat het bereiken van jongeren voor buitenwerkactiviteiten een uitdaging blijft. De nieuwe aanpak is omgevormd tot een methodiek om de Nationale Natuurwerkdagen in de toekomst verder te verbreden richting nieuwe doelgroepen.

Groene Bondgenoten en Basiskwaliteit Natuur

Groene Bondgenoten is een samenwerkingsproject van Vogelbescherming Nederland, IVN Natuureducatie, KNNV, LandschappenNL, de Natuur- en Milieufederaties en SoortenNL. Het project wordt gefinancierd door de Postcode Loterij. Binnen het project worden vrijwilligers van de betrokken organisaties met elkaar verbonden, geactiveerd en ondersteund om zich lokaal in te zetten voor natuur-, milieu- en landschapsbelangen. Daarbij staat de Basiskwaliteit Natuur centraal: de minimale norm voor de aanwezigheid van veelvoorkomende wilde planten en dieren. De Omgevingswet biedt burgers meer mogelijkheden voor participatie in ruimtelijk beleid en groene initiatieven.

In 2025 ondersteunde LandschappenNL de provinciale organisaties en regioteams bij het organiseren van bijeenkomsten voor vrijwilligers. Daarnaast werden nieuwe tools ontwikkeld, werd kennis gedeeld via webinars en e-learnings, en is gewerkt aan netwerkopbouw en ondersteunende materialen. De partners stelden gezamenlijk een Theory of Change op en verlengden de samenwerking met drie jaar.

Veilig vrijwilligerswerk

Veilig werken is een belangrijk onderdeel van vrijwilligerswerk in natuur en landschap. LandschappenNL vertegenwoordigt de Landschapsorganisaties in het sectoroverleg over veilig werken en werkt daarbij nauw samen met andere natuurorganisaties. Daarnaast ondersteunt LandschappenNL de organisaties met informatiematerialen voor vrijwilligers en ondersteunt zij de implementatie van een digitale webapp, waarmee vrijwilligers die zelfstandig beheer uitvoeren, eenvoudig een risico-inventarisatie en –evaluatie kunnen regelen. Deze inzet is in 2025 voortgezet.

Groen Traineeship / Maatschappelijke Diensttijd

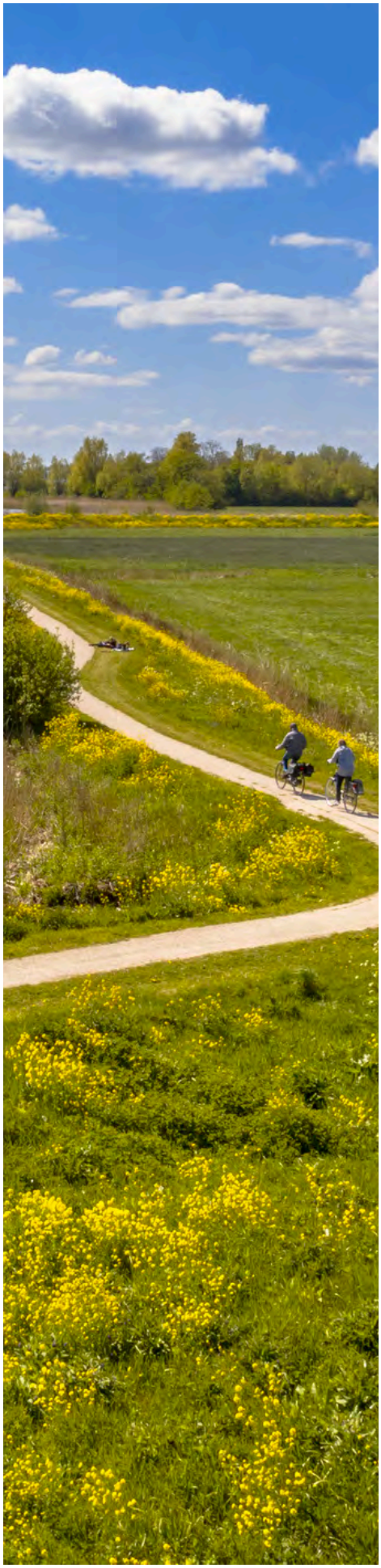
Natuur- en milieuorganisaties bieden jongeren van 16 tot 27 jaar de mogelijkheid om via de Maatschappelijke Diensttijd (MDT) bij te dragen aan groene en duurzame projecten. Ook in 2025 zetten jongeren zich onder de naam Groen Traineeship in voor uiteenlopende groene initiatieven.LandschappenNL vertegenwoordigt de Landschapsorganisaties in de stuurgroep en ondersteunt het Groen Traineeship met kennis en communicatie. IVN Natuureducatie is penvoerder van het programma. Voor de periode 2026–2028 heeft het MDT opnieuw subsidie toegekend.

Leer je groen!

Het e-learningplatform ‘Leer je Groen!’ van de Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren (VBNE) biedt 37 modules over ecologie, natuur- en landschapsbeheer, wetgeving en veilig werken. Ook in 2025 werkte LandschappenNL samen met de andere deelnemende natuurorganisaties aan een toegankelijk en veelzijdig kennisplatform. Daarbij zijn nieuwe modules ontwikkeld voor zowel medewerkers als vrijwilligers.

Professionele uitwisseling

Ook in 2025 droeg LandschappenNL bij aan kennisuitwisseling over burgerbetrokkenheid en vrijwilligersondersteuning. We organiseerden online en fysieke themabijeenkomsten, deels samen met partnerorganisaties, over onder meer vrijwilligersbeleid, e-learning en arbo & veiligheid. Daarbij kwamen zowel landelijke ontwikkelingen als praktische voorbeelden voor de provinciale organisaties aan bod. Samen met de VBNE organiseerden we drie trainingen over werken met vrijwilligers.

Public Affairs

In 2025 heeft LandschappenNL middels Public Affairs actief gewerkt aan het versterken van landschap, natuur, erfgoed, en de betrokkenheid van burgers en vrijwilligers. Door structurele kennisuitwisseling en relatiebeheer met politici, bestuurders en beleidsmakers, en door onze betrokkenheid bij belangrijke landelijke dossiers, zijn relevante thema's geagendeerd en is het netwerk verder versterkt.

Met een nieuwe Tweede Kamer en bijbehorende verschuivingen binnen het ambtelijk apparaat, was 2025 een jaar waarin veel nieuwe politieke en beleidsmatige contacten zijn gelegd. LandschappenNL heeft veel energie gezet op het goed aangehaakt blijven bij de relevante dossiers. Sommige dossiers vroegen om intensieve politieke inzet, terwijl andere onderwerpen vooral vroegen om actieve betrokkenheid bij beleidsprocessen. Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste thema's waarop we ons in 2025 hebben gericht.

Prioritaire onderwerpen waar we actief op hebben ingezet

Agrarisch natuurbeheer
Onze focus lag op de inzet van de middelen voor het agrarisch natuurbeheer en de vraag hoe deze het beste kunnen worden besteed. Subsidies moeten wat ons betreft daadwerkelijk bijdragen aan (blijvend) ecologisch herstel van natuur en landschap en effectief worden ingezet.

Pachtbeleid
Binnen het pachtbeleid is gepleit voor een model waarin duurzaam beheer wordt geborgd door meer flexibiliteit in contractvormen mogelijk te maken. De huidige voorstellen voor pachtwetwijzigingen sluiten niet goed aan bij de praktijk van natuurbeheer en brengen zowel terreinbeheerders als agrariërs in een lastige positie. Zo ontbreekt een pachtvorm die enerzijds de nodige flexibiliteit biedt om natuurdoelen te realiseren en anderzijds agrariërs voldoende langjarige zekerheid geeft. Bestuurders lijken bovendien uit het oog te verliezen dat natuurgrond, natuurdoelen kent; er kan hoogstens sprake zijn van agrarisch 'medegebruik'. En al te rigide veranderingen kunnen juist leiden tot mìnder voor dat medegebruik beschikbare grond. Daarbij is gewaarschuwd voor de gevolgen van een verplichte overheveling van SNL-beheervergoedingen naar pachters, wat direct ten koste zal gaan van de kwaliteit van het natuurbeheer en dus de natuur.

Natuurherstelwet
De Natuurherstelwet werd in 2024 een belangrijk dossier. Er is door LandschappenNL in 2025 ingezet op een ambitieuze maar uitvoerbare wet die concrete doelen stelt voor biodiversiteitsherstel en juridisch houdbaar is. Daarbij is benadrukt dat succesvolle implementatie alleen mogelijk is met voldoende middelen en heldere kaders; natuurherstel dient effectief en structureel te worden verankerd in beleid.

Stikstofbeleid
De noodzaak van een effectief en juridisch houdbaar stikstofbeleid blijft onverkort groot. De rijksoverheid onderneemt in onze ogen te weinig stappen om dit aan te pakken. De focus van onze PA-boodschap lag op het verminderen van stikstofdepositie, het beschermen van kwetsbare natuurgebieden en het creëren van duidelijke kaders voor zowel natuurherstel als economische activiteiten. Daarbij is benadrukt dat structurele en langdurige oplossingen nodig zijn om ecologische doelen te behalen, met daarbij een realistisch perspectief voor de landbouwsector.

Mestbeleid
Het Nederlandse mestbeleid staat niet op zichzelf, maar is direct verbonden met het stikstofbeleid, het verdienvermogen van de landbouw en de ruimtelijke ordening. Zonder een integrale aanpak blijven maatregelen gefragmenteerd en minder effectief, terwijl de noodzaak om waterkwaliteitsdoelen te halen steeds urgenter wordt. Daarom is het essentieel dat het 8e Actieprogramma Nitraat wordt afgestemd op stikstofmaatregelen en economische perspectieven voor de landbouw, inclusief een aanvullend beleidskader dat deze samenhang expliciet borgt.

Overige onderwerpen waar we actief op waren

Aanvalsplan Landschap
Met het blijvend onder de aandacht brengen van het Aanvalsplan Landschap hebben we aandacht gevraagd voor het versterken van groenblauwe dooradering, die o.i. een doorslaggevende rol speelt (kan spelen) bij het oplossen van vraagstukken t.a.v. biodiversiteit, waterbeheer en landschapskwaliteit.

Groene boa's
Groene boa's spelen een cruciale rol in de handhaving van natuurregels, maar door capaciteitsgebrek bij de politie staan ze er vaak alleen voor. Dit vergroot de risico's, zeker gezien de toenemende criminaliteit in het buitengebied. Er is aandacht gevraagd voor de noodzaak van meer ondersteuning en een sterkere samenwerking tussen boa's en politie.

Gemeenschappelijk landbouwbeleid
In zowel Den Haag als Brussel is ervoor gepleit dat het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) zich blijft richten op duurzame landbouw. Duurzaamheid moet centraal blijven staan in de verdeling van landbouwsubsidies.

Gewasbescherming
Er is aandacht gevraagd voor de grote negatieve impact van gewasbeschermingsmiddelen op biodiversiteit en waterkwaliteit. Verdere reductie van schadelijke pesticiden blijft een belangrijke noodzaak.

Biodiversiteitsherstel
Het belang van biodiversiteitsherstel is onderstreept in verschillende beleidsdossiers. Wij benadrukten de noodzaak van structurele maatregelen, juist ook buiten de natuurgebieden, om ecosystemen te herstellen en natuurgebieden veerkrachtiger te maken.

Waarde van het landschap
Landschap is niet alleen een ruimtelijke factor, maar speelt ook een cruciale rol in gezondheid, welzijn en sociale samenhang. De bredere waarde van het landschap is geagendeerd, met als doel meer erkenning in beleidsplannen en planrealisatie.

Ruimtelijke ordening en natuurinclusieve inrichting
Het belang van natuur en landschap binnen de bredere ruimtelijke ordening is onderstreept. Groenblauwe dooradering is hierin een belangrijk thema, zowel voor landschappelijke kwaliteit, biodiversiteitsherstel als voor klimaatadaptatie.

Kaderrichtlijn Water
De Kaderrichtlijn Water (KDW) stelt strenge eisen aan de waterkwaliteit in Nederland. Er is aandacht gevraagd voor de nood zaak van structurele verbetering van oppervlakte- en grondwater, onder andere door natuurmaatregelen beter te integreren in waterbeleid.

Vrijwilligers
Het belang van vrijwilligers in natuurbeheer is onder de aandacht gebracht, zowel voor het behoud van natuur als voor de betrokkenheid van verschillende generaties bij het landschap. Daarnaast is er ingezet op het behoud van de maatschappelijke diensttijd als instrument om jongeren structureel bij natuur en landschap te betrekken.

Publieksactiviteiten en projecten

LandschappenNL ondersteunt ook publieksactiviteiten. We faciliteren de Landschapsorganisaties bij het uitdragen van hun doelen en boodschappen, en bij het zoeken naar nieuwe doelgroepen om te betrekken bij natuur en landschap. Daarbij is de samenwerking met de Postcode Loterij en grote fondsen onontbeerlijk. In 2025 ging het om de volgende activiteiten.

Landelijke evenementen; organisatie en zichtbaarheid

Nationale Natuurwerkdagen

Samen buiten aan de slag en burgers kennis laten maken met vrijwilligerswerk in de natuur. Dat zijn de doelen van de Nationale Natuurwerkdagen. LandschappenNL richt zich op de landelijke coördinatie, beheer van de website www.natuurwerkdag.nl, landelijke communicatie naar media en promotie van de Nationale Natuurwerkdagen via verschillende kanalen. Dit met het doel de Nationale Natuurwerkdagen te profileren als het grootste groene vrijwilligersevenement van Nederland én het werven van nieuwe vrijwilligers voor de Landschapsorganisaties.

Dit jaar vond de 25ste editie van de Nationale Natuurwerkdagen plaats, op vrijdag 31 oktober en zaterdag 1 november. Er werd door deelnemers, klusleiders en provinciale coördinatoren, en vanuit LandschappenNL, teruggekeken op twee geslaagde dagen. Ondanks de aanhoudende regen lieten de deelnemers zich niet weerhouden om de handen uit de mouwen te steken. Er deden 12.547 deelnemers mee aan een kleine 560 mooie natuurklussen, zoals wilgen knotten, bollen planten, insectenhotels bouwen, bomen planten, poelen schoonmaken en andere activiteiten. De Nationale Natuurwerkdagen werden door deelnemers gewaardeerd met een gemiddeld cijfer van 8,7. De communicatiekanalen van de Nationale Natuurwerkdagen zijn gegroeid en hebben bewezen erg effectief te zijn in het werven van deelnemers. Inmiddels zijn er ruim 7.700 nieuwsbriefinschrijvers, volgen 1.515 mensen de Nationale Natuurwerkdagen op Instagram en is een WhatsApp-kanaal gestart. De wens om deelnemers vaker mee te laten doen aan klussen na de Nationale Natuurwerkdagen, is in 2024 beantwoord. In 2025 zijn daarnaast verdere verbeteringen doorgevoerd aan www.natuurklus.nl, waarmee het aanbod en de vindbaarheid van natuurklussen zijn versterkt.

De 25ste editie was tevens een aanleiding om te verkennen op welke wijze nieuwe doelgroepen konden worden aangesproken. Hiervoor is een trainingsprogramma ontwikkeld voor onze provinciale coördinatoren. Op 12 pilotlocaties is een programma aangeboden waar meer ruimte was opgenomen voor sociale en persoonlijke vorming, mentale en fysieke gezondheid, ontspanning en zingeving. Na de pilots is een handleiding ontwikkeld die aangeboden wordt aan de klusleiders en de partners van de Nationale Natuurwerkdagen. Dit ontwikkelprogramma is mede mogelijk gemaakt door bijdragen van Cultuurfonds, Stichting De Versterking en Greenchoice.

Maaien met de zeis

Het NK Maaien met de Zeis is het jaarlijkse kampioenschap voor regioteams voor het vakkundig en zo snel mogelijk maaien met de zeis. Het NK Maaien met de Zeis is inmiddels meer dan alleen een wedstrijd; het is een belangrijk evenement waar mensen uit het hele land ervaringen komen uitwisselen over dit oude ambacht. In 2025 gingen de prijzen naar een Drents damesteam en naar een Fries herenteam. Daarnaast organiseren de Landschapsorganisaties cursussen en een landelijke maaidagen om kennis uit te wisselen. LandschappenNL droeg in 2025 bij aan de promotie van het ambacht maaien met de zeis.

Nationale Bijentelling

In april 2025 hebben we voor het 8e jaar op rij vanuit het project Nederland Zoemt de Nationale Bijentelling georganiseerd, in samenwerking met Naturalis, Natuur & Milieu en IVN Natuureducatie. Het doel van de Nationale Bijentelling is om zoveel mogelijk over de aanwezigheid van wilde bijen te weten te komen, om zo de bij beter te kunnen

helpen. Maar ook om mensen bewust te maken door ze hierbij te betrekken. Hiervoor is de telling breed onder de aandacht gebracht, om veel mensen te inspireren mee te doen en zich in te zetten voor de leefomgeving van wilde bijen. Op locaties door heel Nederland telden 3.500 mensen mee en werden er meer dan 77.000 bijen geteld. De uitkomsten onderstrepen het belang van aandacht voor wilde bijen en sluiten aan bij trends die afgelopen jaren zichtbaar zijn. De honingbij stond opnieuw op de eerste plek en twee metselbijen eindigden in de top drie. De gehoornde metselbij laat de laatste twintig jaar een sterke opmars richting het noorden zien, vooral als gevolg van klimaatverandering. Honingbijen worden op grote schaal door imkers gehouden en de dichtheid van honingbijen in ons landschap is daardoor onverminderd hoog. Tegelijkertijd laten soorten als de aard- en veldhommel dalende waarnemingen zien, wat vraagt om aanvullend onderzoek.

Beheerdersdag

Op vrijdag 3 oktober 2025 vond de 17e editie van de Beheerdersdag plaats op Fort Voordorp in Groenekan (Utrecht). Dit is hét ontmoetingsmoment voor iedereen die werkt in bos, natuur en landschap, met keuze uit meer dan 40 presentaties, workshops en excursies die zijn toegespitst op de praktijk van het beheer. De Beheerdersdag was ook dit jaar populair: de dag was ruim van tevoren uitverkocht. LandschappenNL was opnieuw betrokken bij de organisatie en heeft ook in 2025 een bijdrage geleverd aan het programma, samen met andere partners uit het veld.

Natuurboekenprijs

In 2025 is voor de derde keer de Natuurboekenprijs uitgereikt. Dit keer vond deze plaats op het Natuurfestival bij Fort Altena van Brabants Landschap. Filosoof Eva Meijer heeft met Muizenleven de Natuurboekenprijs 2025 gewonnen, de prijs voor het beste natuurboek van Nederland. Het boek beschrijft hoe Meijer samenleefde met vijfentwintig afgedankte laboratoriummuizen en daarmee inzicht geeft in hun sociale gedrag en overeenkomsten met mensen. De jury prees de combinatie van onderzoek, verbeeldingskracht en reflectie, en roemde het boek als meeslepend en verrijkend. De prijs werd uitgereikt tijdens het radioprogramma Vroege Vogels. Daarnaast won Jeroen Helmer met Wildernis in eigen land de publieksprijs. Deze prijs bestond uit een week verblijf in een woning van Buitenleven Vakanties. Hij verbleef in november in het poortgebouw van Kasteel Doorwerth van Geldersch Landschap en Kasteelen. De Natuurboekenprijs is een initiatief van Vara's Vroege Vogels LandschappenNL en de Volkskrant.

Landschapssymposium

In december 2025 organiseerde LandschappenNL het Landschapssymposium 'Woestijn of wetlands' bij Kasteel Vanenburg. Samen verkenden we met onderzoekers, beleidsmakers, jongeren en

landschapsprofessionals hoe ons landschap zich moet aanpassen aan een veranderend klimaat.

Geen eenvoudige opgave, maar de bijdragen van onze sprekers boden inspiratie, richting én hoop. Bregje van Wesenbeeck, wetenschappelijk directeur bij Deltares, sprak over veranderd klimaat en veranderd landschap.

Daan Prevoo, burgemeester van Gemeente Valkenburg aan de Geul, sprak over de impact van klimaatverandering en landschap op welzijn, welvaart en welbevinden van mens en maatschappij. Daan Zieren, voorzitter van de Jonge Klimaatbeweging, sprak over het belang van een toekomstbeeld van jongeren op landschap en maatschappij. Afsluitend werd de Klinkenbergh-prijs uitgereikt door voorzitter Joost van Oostrum aan de Jonge Klimaatbeweging. Deze driejaarlijkse prijs wordt uitgereikt door LandschappenNL aan een Nederlandse natuurbeschermer die zich op bijzondere wijze inzet voor natuur en landschap. De Jonge Klimaatbeweging vertegenwoordigt de stem van jongeren in het klimaatdebat en staat voor de generatie die zal moeten leven met de gevolgen van klimaatverandering.

Postcode Loterij

Dankzij de miljoenen deelnemers aan deze grootste Goede Doelen Loterij van Nederland, was het ook in 2025 weer mogelijk om via het werk van de Landschapsorganisaties extra geld te besteden aan ons waardevolle landschap. Wij zijn zeer verheugd over de financiële steun van de Postcode Loterij. LandschappenNL is bovendien blij met het platform dat de Loterij biedt om zoveel mogelijk mensen kennis te laten maken met het werk van de goede doelen. De Postcode Loterij laat via alle mogelijke mediakanalen zien waar de bijdragen aan worden besteed en geeft onze Landschapsorganisaties daarmee gelegenheid om hun goede groene werk voor het voetlicht te brengen.

Vanzelfsprekend brachten LandschappenNL, de provinciale Landschappen en de Landschapsbeheerorganisaties ook in 2025 de samenwerking met de Loterij en de projecten die dankzij deze samenwerking mogelijk zijn, onder de aandacht van de natuur- en landschapsliefhebbers van Nederland. In 2025 heeft de vijfjaarlijkse evaluatie plaatsgevonden van het partnerschap van de Loterij en LandschappenNL. Wij zijn zeer verheugd dat de uitkomst is dat de komende vijf jaar deze samenwerking wordt voortgezet.

In 2025 liepen er vier projecten waar LandschappenNL bij betrokken is, die mede mogelijk zijn gemaakt dankzij de Postcode Loterij: ‘Het Groene Strand’, ‘Groene Bondgenoten’, ‘Het Levend Archief - Zorgen voor de natuur van morgen’ en ‘Omhoog met het Veen’. De laatste is het meest recente toegekende project. Het project Het Groene Strand is afgerond. Een samenwerking van de uitvoerende partijen gaat verder met het project onder de naam Groene Strand Coalitie. In samenwerking met de strandcommunities gaan Stichting Duinbehoud, Vogelbescherming Nederland, IVN, Stichting Anemoon, Landschap Noord-Holland, Zuid-Hollands Landschap en Het Zeeuwse Landschap voort met de bescherming van natuurontwikkeling en bescherming op de Nederlandse stranden.

Levend Archief – Zorgen voor de natuur van morgen

Samen aan de slag voor een back-up van de Nederlandse natuur, dat is het doel van het project Levend Archief. Door het verzamelen, schonen en opslaan van ruim 500 Rode Lijst-soorten kan de natuur in de toekomst beschermd worden. Daarbij werken Stichting het Levend Archief (en alle aangesloten partners) en LandschappenNL met de provinciale Landschappen samen aan het herstellen en beschermen van de soortenrijkdom van de leefgebieden waar deze soorten thuishoren.

Inmiddels staat de teller voor het veiligstellen van zaden van Rode lijst-soorten op 284. Hiermee is van 57% van de Rode Lijst-soorten de genetische diversiteit van minimaal één populatie veiliggesteld. Het inzamelen van zaden is een continu onderdeel van dit project. Naast de fysieke inzameling is ook een nieuwe database ontwikkeld zodat de digitale borging ook is verzekerd. De uitvoering van de bescherming van de provinciale icoonsoorten is in 2024 opgestart en in 2025 voortgezet. Deze soorten staan symbool voor het verhaal van het Levend Archief: zorgen voor de natuur van morgen. En zijn een opstap om bij iedereen het belang van soortenrijkdom en biodiversiteit onder de aandacht te brengen.

Omhoog met het Veen

Het Nederlandse veenlandschap staat erg onder druk. Intensief bodemgebruik en het dalende waterpeil hebben hun weerslag op de staat van het veen. Daarnaast heeft verdroging in de veengebieden negatieve gevolgen voor natuur en biodiversiteit. Bij een lage grondwaterstand oxideert het veen en komt CO2 vrij, dit heeft een negatief klimaateffect. Met Omhoog met het veen wordt de Co2 uitstoot beperkt en werken we naar een transitie van het veenweidegebied met als doel herstel van biodiversiteit en een klimaatneutraal landschap. Op vier locaties in Nederland, Zuid-Holland, Groningen en Friesland, wordt gewerkt aan veenherstel door de
sponswerking van het landschap te herstellen door de toplaag te verwijderen, aanpassen van lokale watersystemen, aanbrengen van veenmosstekken en actief beheer te voeren voor een optimale ontwikkeling van het veenmos. Door monitoring van de ontwikkelingen en vastleggen van uitgangssituaties worden inzichten verzameld met de bedoeling deze breed beschikbaar te stellen om veenmosontwikkeling om op andere locaties de ruimte te kunnen geven. Dit project is een samenwerking van Groninger Landschap, It Fryske Gea, Floron, Natuurbeheercollectief Krimpenerwaard, B-Ware en LandschappenNL.

Groene Bondgenoten

Dit project is erop gericht om vrijwilligers op te leiden en te ondersteunen om lokaal een nog grotere bijdrage te kunnen leveren aan de bescherming en de ontwikkeling van biodiversiteit. In dit project werkt LandschappenNL samen met Vogelbescherming Nederland, IVN Natuureducatie en de Natuur- en milieufederaties. Penvoerder van dit project is Vogelbescherming Nederland. Meer over dit project staat in het hoofdstuk ‘Burgerparticipatie en vrijwilligers’.

Particuliere fondsen en partnerschappen

De Landschapsorganisaties kunnen blijven investeren in de bescherming en ontwikkeling van een groene en cultuurrijke leefomgeving, mede dankzij de grote maatschappelijke betrokkenheid van particuliere fondsen en stichtingen. Stichting De Versterking ondersteunt de Landschapsorganisaties bij projecten op het gebied van natuurontwikkeling, instandhouding van erfgoed en educatie, met hulp van vrijwilligers. Dinamo Fonds, het landelijke vermogensfonds dat steun biedt aan projecten gericht op dierenwelzijn, natuur en monumenten, heeft een regeling opengesteld voor streeklandschappen. Door herstel en aanleg van landschapselementen wordt landschap versterkt en onderling met elkaar verbonden.

Greenchoice heeft in 2025 een bijdrage geleverd aan de Nationale Natuurwerkdagen. Hun bijdrage is ingezet om de zichtbaarheid van de Natuurwerkdagen te vergroten. In 2026 zal bekeken worden hoe de samenwerking verder vorm kan krijgen.

Het Cultuurfonds heeft de provinciale Landschappen verrast met een bijdrage van € 2 miljoen. Zij kunnen daarmee investeren in klimaatbestendige natuur. In 2024 zijn de projecten geselecteerd en deels opgestart. De uitvoering heeft in 2025 verder vorm gekregen. Hiervoor is gerichte communicatie ontwikkeld om zo het verhaal van klimaatbestendige natuur meer te kunnen uitdragen.

Nalatenschappen

In 2025 hebben de dertien terreinbeherende Landschapsorganisaties de basis gelegd voor een gezamenlijke samenwerking op het gebied van nalatenwerving. Met deze samenwerking willen de landschapsorganisaties een breder publiek bewust maken van de mogelijkheid om na te laten aan natuur en landschap, met aandacht voor regionale en lokale doelen. Door kennis te bundelen en gezamenlijk op te trekken in strategie, campagne en zichtbaarheid, wordt de effectiviteit van de nalatenwerving vergroot. In 2026 wordt deze samenwerking verder uitgewerkt en concreet vormgegeven, met als doel de betrokkenheid en steun voor natuur en landschap op de lange termijn structureel te versterken.

Hoewel LandschappenNL niet actief inzet op het werven van erfenissen, legaten of schenkingen, hebben we in 2025 onverwacht drie erfenissen mogen ontvangen. Deze bijdragen zijn van grote waarde voor ons werk en worden met dankbaarheid ingezet voor onze missie. LandschappenNL voert zelf geen actieve werving voor erfenissen en legaten, daarom zijn we bijzonder dankbaar voor deze onverwachte steun.

Communicatie, campagnes en uitwisseling

LandschappenNL faciliteert landelijke bijeenkomsten en themadagen waar Landschapsorganisaties elkaar ontmoeten, kennis delen en elkaar versterken op het gebied van communicatie. Daarnaast trekken we gezamenlijk op in landelijke campagnes om onze gedeelde verhalen en boodschappen zichtbaar te maken voor een breed publiek. Door actuele ontwikkelingen in het communicatie-vak actief te volgen en deze kennis te delen, blijven we samen leren en vernieuwen. In 2025 ging het onder meer om de volgende onderdelen:

Kunstmatige intelligentie (AI)

In 2025 hebben de ontwikkelingen rondom kunstmatige intelligentie (AI) een duidelijke vlucht genomen. Ook voor LandschappenNL en de Landschapsorganisaties bieden deze ontwikkelingen kansen, bijvoorbeeld op het gebied van communicatie, kennisdeling en efficiënter werken. Tegelijkertijd brengen ze risico's en aandachtspunten met zich mee, onder meer op het gebied van dataveiligheid, privacy en de impact op het klimaat. In 2025 lag de nadruk daarom op het volgen van hoe andere organisaties en bedrijven AI toepassen en welke lessen daaruit te trekken zijn. LandschappenNL heeft zich verdiept in zowel de mogelijkheden als de risico's van AI, onder andere door het bezoeken van bijeenkomsten en evenementen en het actief volgen van ontwikkelingen in het veld. De opgedane inzichten zijn gedeeld met de twintig Landschapsorganisaties, onder meer via trainingen en webinars.
Daarnaast is in 2025 de basis gelegd voor een communicatiewerkgroep, die in 2026 van start gaat. In deze werkgroep worden concrete praktijkcases uitgewerkt, waarin zowel de kansen als de risico's van AI-toepassingen verder worden onderzocht. De ervaringen en lessen worden later gedeeld binnen het samenwerkingsverband.

Gezamenlijke verhaal 20 Landschapsorganisaties

De 20 Landschapsorganisaties zetten zich in voor bescherming van natuur, landschap en erfgoed. Daarbij werken zij samen met vele vrijwilligers die bijdragen aan onderhoud, bescherming en educatie. In deze samenwerking was nog niet geduid wat is het gezamenlijke verhaal van deze 20 organisaties. Het verhaal (afgeleide van een merkstrategie) is een onderlegger voor een eigen strategie en draagt bij aan dat waar je als organisatie voor staat en hoe je gezien wilt worden. In samenwerking met merkstrateeg Aagje van Meegen is een werkgroep aan de slag gegaan om bij te dragen aan de ontwikkeling van dit verhaal. Medio 2025 is het gezamenlijke verhaal opgeleverd.

Nieuwe website LandschappenNL

In 2025 is er een nieuwe website voor LandschappenNL ontwikkeld. Onze standpunten zijn geactualiseerd en waar nodig aangevuld. Daarnaast zijn de standpunten ook ondergebracht in thema's, zodat ons verhaal duidelijker en consistenter wordt verteld. Hiermee is meer zichtbaar gemaakt waar LandschappenNL voor staat, op welke thema's de focus ligt en welke ideeën en oplossingsrichtingen LandschappenNL daarbij uitdraagt.

Campagnes

Kraamkamer natuur

Met de campagne 'Kraamkamer natuur' vragen we al vijf jaar aandacht voor de kwetsbare periode waarin wilde dieren paren, broeden en hun jongen grootbrengen. Elk voorjaar roepen we bezoekers op om jonge dieren een kans te geven, bijvoorbeeld door honden dichtbij te houden en dieren de rust te gunnen die zij nodig hebben. In 2025 brachten we deze boodschap opnieuw breed onder de aandacht, samen met andere natuurorganisaties, via zichtbare communicatie in natuurgebieden en landelijke media. Ter ondersteuning van de campagne voerden we een PR-onderzoek uit onder meer dan 1.000 Nederlanders. Daaruit bleek dat veel mensen het broedseizoen kennen en bereid zijn hun gedrag aan te passen, maar zich niet altijd realiseren dat verstoring ook buiten de paden en op rustige momenten grote gevolgen kan hebben voor jonge dieren. Dit inzicht gebruikten we actief in onze perscommunicatie om het belang van klein, concreet gedrag extra te benadrukken.

Omdat 'Kraamkamer natuur' inmiddels vijf jaar loopt, hebben we de campagne eind 2025 geëvalueerd. Op basis daarvan hebben we besloten de campagne te herijken en verder door te ontwikkelen,

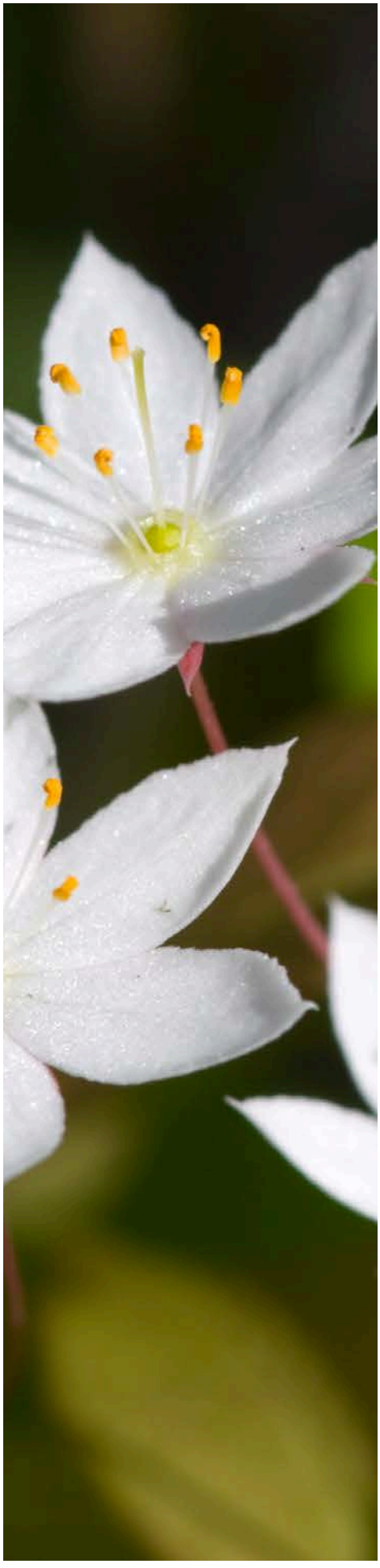
samen met een gedragsdeskundige. Zo bouwen we in 2026 voort op wat werkt en willen we de impact van de campagne versterken.

Campagne landelijke verkiezingen

In aanloop naar de landelijke verkiezingen is in 2025 een publiekscampagne gestart onder de titel Met jouw stem kleur je het landschap. Met deze campagne vroeg LandschappenNL aandacht voor de waarde van natuur en landschap binnen maatschappelijke thema's die tijdens verkiezingen centraal staan. Het doel was om kiezers bewust te maken van de rol van het landschap binnen deze thema's en hen te stimuleren natuur en landschap mee te nemen in hun stemkeuze. Voor de campagne is een toolkit ontwikkeld, bestaande uit een animatie die het verhaal centraal vertelt en ondersteunende social mediaberichten en -strategie. De toolkit is via de online kanalen van LandschappenNL en de twintig Landschapsorganisaties ingezet om de boodschap breed te verspreiden.

Kennisuitwisseling

In 2025 zette LandschappenNL zich opnieuw in voor kennisuitwisseling over communicatie. We organiseerden zowel online als fysieke themabijeenkomsten, deels in samenwerking met collega-organisaties, over onderwerpen als: webcare, de inzet van AI, het merkverhaal van de 20 Landschapsorganisaties en de samenwerking met Vroege Vogels.

Organisatie

Als werkorganisatie van LandschappenNL zijn wij, samen met de Raad van Toezicht en de provinciale directeuren, de verbindende schakel tussen de Landschapsorganisaties. Wij bevorderen kennisuitwisseling, verzamelen en verspreiden informatie, ondersteunen standpuntbepaling, behartigen landelijk de belangen en faciliteren activiteiten die de positie van natuur en landschap versterken. Van beleidsmedewerkers tot bestuurders, Hoofden Terreinen en veldmedewerkers: iedereen ervaart de kracht van kennisdeling en het ontwikkelen van gezamenlijke visies en plannen. LandschappenNL bestaat in haar huidige vorm sinds 1 januari 2016 en is ontstaan uit een fusie van Landschapsbeheer Nederland en De12Landschappen.

Missie en doelstelling

Missie

Het samenwerkingsverband LandschappenNL behartigt de gezamenlijke belangen van de 20 Landschapsorganisaties op boven-provinciaal, landelijk en Europees niveau. Dit om de doelstellingen van de afzonderlijke organisaties beter (efficiënter en effectiever) te kunnen realiseren; om zodoende een grotere bijdrage te kunnen leveren aan de kwaliteit van natuur, landschap en erfgoed in Nederland, en de betrokkenheid van mensen daarbij te vergroten.

Doelstelling

LandschappenNL behartigt boven-provinciaal, landelijk en Europees de belangen van de 20 Landschapsorganisaties.

Bestuur en organisatie

LandschappenNL is een stichting met een Raad van Toezicht. Door de specifieke constellatie van de organisatie, wordt de koers van LandschappenNL gezamenlijk bepaald door de directeuren van de Landschapsorganisaties en de directeur-bestuurder van LandschappenNL, die verantwoordelijk is voor de uitvoering van het beleid. De leden van de Raad van Toezicht zijn allemaal afkomstig uit de besturen of raden van toezicht van de Landschapsorganisaties. Zie bijlagen voor een overzicht van samenstelling, zittingstermijn en nevenfuncties van de leden van de Raad van Toezicht en de directeur-bestuurder. De statuten, reglementen en profielschets staan op de website van LandschappenNL.

Structuur

Als samenwerkingsverband heeft LandschappenNL een verbindende rol, waarbij aansluiting met de Landschapsorganisaties op alle niveaus essentieel is: van medewerkers tot directie en bestuur dan wel Raad van Toezicht. Het handelen van de directeur-bestuurder van LandschappenNL wordt gevolgd door de Raad van Toezicht, waarbij twee momenten centraal staan: vóór het verslagjaar bij het bepalen van strategie, beleidsplan en begroting, en vervolgens achteraf bij het goedkeuren van de jaarstukken. Daarbij is de Raad van Toezicht ook verantwoordelijk voor de benoeming van het bestuur en van de externe accountant, waarvoor twee adviescommissies zijn: de remuneratiecommissie en de auditcommissie (zie bijlagen). De directeur-bestuurder wordt bijgestaan door de directeuren van de Landschapsorganisaties, die gezamenlijk en afzonderlijk met elkaar vergaderen in het DirecteurenBeraad en het Directeuren-RentmeestersOverleg.

Beleid

Het beleid van LandschappenNL is in de Strategische Agenda 2022-2027 op hoofdlijnen geformuleerd. De ambities van LandschappenNL worden beschreven, onderbouwd en in doelstellingen geformuleerd. Ieder jaar wordt er een jaarplan gemaakt met daarin de focuspunten voor het komende jaar. Jaarplannen worden in oktober ter goedkeuring voorgelegd aan de Raad van Toezicht. Na afloop van het jaar wordt verantwoording afgelegd in het jaarverslag.

Faciliteren

Het faciliteren van de onderlinge samenwerking is één van de kerntaken van LandschappenNL. Insteek daarbij is dat onze rol tot méér dan de som der delen leidt: daartoe bieden wij een platform voor het organiseren en coördineren van overleg, besluitvorming en gezamenlijke projecten. Voorbeelden zijn het organiseren van themadagen voor kennisuitwisseling en landelijke projecten waar de provinciale organisaties facultatief aan kunnen deelnemen en het in kaart brengen van de gezamenlijke impact.

Kennisuitwisseling

We organiseerden in 2025 meer dan 35 themabijeenkomsten, workshops en werkgroepoverleggen. De inhoud van deze bijeenkomsten varieert in hoge mate. Het is een mengeling van online en live bijeenkomsten. Een aantal voorbeelden uit het programma van 2023; Arbo-overleg, Gebiedsprocessen, Boerenlandvogels, groenblauwe dooradering, P&O-bijeenkomsten, Wolf en Natuurinclusieve landbouw.

Impact

Een aantal jaren geleden is in het samenwerkingsverband afgesproken dat LandschappenNL elke twee jaar een impactonderzoek uitvoert waarin een van de kerntaken van de Landschapsorganisaties centraal staat. In 2023 is het thema voor impactonderzoek 'natuur en klimaat' gestart. Dat jaar is gebruikt om een onderzoeksbureau in te schakelen. Doel van het onderzoek is om in beeld te krijgen op welke wijze inrichtingsprojecten van provinciale Landschappen een klimaateffect sorteren. Het onderzoek is uitgerold in 2024 in samenwerking met bureau Aveco de Bondt. Het is een tweeledig onderzoek geworden; het eerst deel omvat een data-analyse met een doorvertaling van deze data naar klimaateffecten, het tweede deel bestaat uit deskresearch naar hoe klimaat verankerd is in beleidsopgaven. Eind 2024 is de conceptversie opgeleverd, deze is voorjaar 2025 vastgesteld. In 2025 is besloten de bestaande werkwijze van impactonderzoek te evalueren. De stuurgroep Impact heeft de intentie uitgesproken dit in 2026 af te ronden en dan te adviseren hoe dit verder te ontwikkelen.

CAO

LandschappenNL is samen met de Landschapsorganisaties aangesloten bij de raam-cao Bos en Natuur, ondernemingsdeel de Landschappen. De Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren (VBNE) faciliteert het overleg waarin onder meer de cao-afspraken worden gemaakt door werkgevers en werknemers. Aan werkgeverszijde worden de provinciale Landschappen net als Natuurmonumenten en de Federatie Particulier Grondbezit (FPG) vertegenwoordigd door de Nederlandse Vereniging van Boseigenaren (NVBE). De Landschapsbeheerorganisaties inclusief LandschappenNL worden vertegenwoordigd door de Vereniging Landschapsbeheer Organisaties (VLBO). Beide verenigingen zitten in het sociaal overleg en koppelen dit terug in het directeurenoverleg. Van werknemerszijde zitten FNV en CNV aan tafel. In 2024 is een tweejarige cao afgesproken met een looptijd van 1 juli 2024 tot 30 juni 2026. De afspraken, loontabel en cao-tekst zijn te vinden op de website van de VBNE. In maart 2026 starten de onderhandelingen voor een nieuwe cao.

Maatschappelijke ontwikkelingen en risicomanagement

De maatschappij om ons heen is voortdurend in beweging. LandschappenNL volgt de voor haar relevante bestuurlijke en beleidsmatige ontwikkelingen op de voet en houdt zicht op mogelijke risico's die die ontwikkelingen meebrengen voor haar werk en haar doelstellingen. Onderstaande tabel vat de ons inziens in 2025 relevante ontwikkelingen samen en geeft een overzicht van de wijze waarop LandschappenNL hierbij de belangen van de provinciale organisaties behartigt.

Ontwikkeling	**Ontwikkeling**	**Actie**
<u>Landschap en natuur:</u> • Het Nederlandse landschap staat onder druk door (grote) ruimteclaims vanuit diverse sectoren. • Gevolg: dit gaat ten koste van de landschapskwaliteit. • Inzet op aanleg en beheer nieuwe land-schapselementen	Kansen: • Borging landschapskwaliteit in Omgevingswet en in omgevingsplannen provincies en gemeenten. Risico's: • Andere sectoren (bouw, infrastructuur, defensie) voeren de boventoon in ruimtelijke beslissingen, deze kunnen ten koste gaan van natuur en landschap. • Onevenwichtige verdeling van ontwikkelingen in groei- en krimpgebieden.	• Actieve inzet op borging landschapskwaliteit in Omgevingswet en in visies Rijk, defensie, provincies en gemeenten. • Inzetten voor ontwikkeling nieuwe landschapskwaliteiten in groeigebieden en het versterken van bestaande kwaliteiten in krimpgebieden. • Zorgen voor goede natuur- en land-schapscompensatie. Inzet op natuurherstelwet
Ontwikkeling	**Kans of risico**	**Actie**
<u>Klimaat:</u> • Op de lange en korte termijn zijn er effecten op natuur en landschap (maar ook op de voedselvoorziening) door klimaatverandering (extreem natte en droge perioden). • Effecten verschillen per regio en per gebied.	Kansen: • Natuurontwikkeling en functiecombinaties (vernatting/waterberging/ bufferzones) als oplossing voor verwachte klimaateffecten. • Gebiedsgerichte invulling hiervan. Risico's: • Korte termijn besluitvorming zit lange termijnvisie in de weg. • Bestuurlijke versnippering. • Geen integrale benadering.	• Inzetten op natuurontwikkeling (inclusief waterberging) voor adaptatie en mitigatie klimaat-problematiek. • Inzetten op klimaat-adaptieve en natuurinclusieve landbouw (gebiedsgericht). • Betrokkenheid bij Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers.
<u>Burgerbetrokkenheid:</u> • Vergrijzing, verouderende groep vrijwilligers. • Nieuwe generatie gepensioneerden zijn hoger opgeleid en willen vooral projectmatig actief zijn . •Jongeren meer geïnteresseerd in klimaat en groene omgeving. • Aandacht voor gezonde werking van groen en natuur neemt toe.	Kansen: • Groei van het aantal vrijwilligers en donateurs. • Meer jongeren willen bijdragen aan natuur-ontwikkeling en natuurbehoud. • Natuurbeleving wordt integraal onderdeel van gezonde leefstijl Nederlanders.	• Ondersteuning bij vergroten professionalisering en bekendheid provinciale organisaties als professionele vrijwilligersorganisaties (communicatie). • Betrekken van jongeren via Groen Traineeship. • Communicatie, participatie en stimuleren pilots Groen en gezondheid.

Ontwikkeling	Kans of risico	Actie
	Risico's: • Vrijwilligers willen niet aan vaste activiteiten gebonden worden. • Jongeren zien geen noodzaak van natuurbehoud in Nederland.	• Kennisdeling over demografische ontwikkelingen en best practices. • Communicatie over belang natuurbehoud.
Energietransitie: • Overstap van fossiele brandstoffen naar CO2 neutrale oplossingen. • Grootschalige aanleg van wind- en zonneparken in het landelijk gebied.	Risico's: • Ongebreidelde aanleg van windmolens en zonneparken (al dan niet in natuurgebieden) leidt tot verlies van natuur- en landschapswaarden in het landelijk gebied.	• Visievorming, o.a. in de vorm van standpunten over regionale en nationale energie-strategieën. • Participatie waar nodig op nationaal en provinciaal niveau.
Erfgoed: • Historisch erfgoed verliest economische gebruiks- en publieksfunctie. • Grote ruimtelijke en maatschappelijke transities zetten historisch erfgoed onder druk.	Kansen: • Nieuwe verdienmodellen. • Ondersteuning via overheidsregelingen, zoals Erfgoeddeal. Risico's • Onrendabele leegstand. • Onbetaalbaar onderhoud. • Verlies historische structuren.	• Combineren erfgoed met natuur/groen. • Zet erfgoed in als oplossing voor verandering (behoud door ontwikkeling).

Risicobeleid

Het samenwerkingsverband LandschappenNL behartigt de belangen van de provinciale Landschappen en de provinciale Landschapsbeheerorganisaties op boven-provinciaal, interprovinciaal en nationaal niveau. De ons toevertrouwde middelen moeten zorgvuldig worden besteed. Met risicomanagement zetten wij ons ervoor in om deze risico's systematisch te bewaken, te beperken en te beheersen.

We onderscheiden hierbij vier risicotypen: financieel, operationeel, incidenteel en strategisch.

Financieel risico

Voorop staat het zo optimaal mogelijk besteden van de aan ons toevertrouwde middelen aan de realisatie van onze doelstellingen. Door een goede interne en externe inrichting van processen en aanvullende richtlijnen voor de besteding van onze middelen zorgen we daarvoor. In het bijzonder letten

we op juiste, doelmatige en doeltreffende uitgaven en bestedingen. Specifieke risico's waar aandacht aan is besteed:

- De belangrijkste bron van inkomsten voor de werkorganisatie is de bijdrage van de Landschapsorganisaties. Een risico voor LandschappenNL is dat één of meer van deze organisaties 'omvalt' of om andere redenen niet meer aan zijn financiële verplichtingen kan voldoen. Mocht een van de provinciale organisaties failliet gaan, dan zal dit consequenties voor de koepel en de andere organisaties hebben. De directeur-bestuurder van LandschappenNL vergadert periodiek met de directeuren van de provinciale organisaties (zie paragraaf over structuur). Zo informeren beide partijen elkaar regelmatig, ook over bedrijfsmatige zaken. In geval van dreigend faillissement wordt dit overleg geïntensiveerd.
- De jaarlijkse bijdrage van de Postcode Loterij die via LandschappenNL aan de provinciale organisaties wordt betaald, is voor hen een belangrijke inkomstenbron. In 2025 is de vijfjaarlijkse evaluatie uitgevoerd en hebben we een nieuwe overeenkomst voor vijf jaar met de Loterij gesloten. We zorgen er voor dat we de Postcode Loterij stelselmatig op de hoogte houden van onze activiteiten.
- De toekenning van separate financiering voor grote projecten door de Postcode Loterij brengt risico's met zich mee. Hierin hebben we voorzien door extra scholing van medewerkers, ook van onze provinciale organisaties, en extra zorgvuldigheid in de projectorganisatie. Als stichting houden we grip op de uitgaven voor deze projecten door een planning- en controlcyclus, die ervoor zorgt dat er alleen middelen aan projecten worden toegekend op basis van goedgekeurde werkplannen.
- In 2025 heeft de Raad van Toezicht samen met de bestuurder de omvang van de continuiteitsreserve vastgesteld. In de Handreiking Financieel beheer van Goede Doelen Nederland staat dat de grondslag voor bepaling van de hoogte van de continuïteitsreserve (CR) een risicoanalyse is, inclusief de inschatting van de potentiële financiële consequenties van de geïdentificeerde risico's. Op basis van de gemaakte risico-analyse waarin de verschillende risico's gekwantificeerd zijn hebben bestuur en Raad van Toezicht besloten de reserve per 31-12-2025 vast te stellen op 900.000 met een mogelijke afwijking van +/- 10%.

Operationeel risico

We streven voortdurend naar verbetering van onze interne processen, waardoor we ook kunnen voldoen aan relevante wijzigingen in de wet- en regelgeving. Afgelopen jaren is op dit gebied vooral aandacht besteed aan:

- Personeel. Gezien de omvang van de werkorganisatie in relatie tot het takenpakket is het belangrijk zicht te houden op de werkdruk. Dit geeft risico op overbelasting van werknemers. Voor een deel wordt dit opgevangen door stevig te prioriteren en soms ook door een tijdelijke capaciteitsuitbreiding voor zover dat financieel mogelijk is. In 2025 is, vooruitlopend op de pensionering van medewerkers, een junior medewerker aangetrokken, enerzijds ter kennisborging en anderzijds als takenverlichting.
- Hybride werken. Tijdens de coronacrises konden wij het werk volledig voortzetten door thuiswerken. Dit is een 'blijvertje' gebleken, hoewel we er nu wel weer naar streven om alle medewerkers twee dagen per week op kantoor te laten verschijnen. Dat is ook goed voor de sociale cohesie in het team. Het hybride werken levert wel een risico op voor de digitale veiligheid van onze organisatie. Hierin wordt voorzien door technische maatregelen, maar vooral ook door training van personeel met

behulp van een awareness programma en het regelmatig ter sprake brengen van deze risico's in het 2-wekelijkse Kantooroverleg.

- Integriteit. Charitatieve instellingen moeten een integriteitsbeleid ontwikkelen, vaststellen en zich jaarlijks over de uitvoering daarvan verantwoorden. LandschappenNL heeft een Gedragscode Integriteit, en een Integriteitsverklaring (bestuurders/RvT-leden). De Integriteitsverklaring is ondertekend door alle RvT-leden. In het verslagjaar speelden geen zaken die verband houden met de Gedragscode.
- Beveiliging van onze ICT-systemen heeft blijvend aandacht van de organisatie. In 2023 is het IT-beleid en het informatiebeveiligingsbeleid vastgesteld en in 2025 is gewerkt aan de verdere operationalisering ervan. De samenwerking met de leverancier van de kantoorsystemen is geëvalueerd en de nodige verbeteringen zijn afgesproken. Uiteindelijk blijft de mens de zwakste schakel in de digitale veiligheid. Daarom is in 2025 een vervolg gegeven aan een online veiligheidsbewustzijns programma dat verplicht is voor alle medewerkers. Verder is aan iedereen een digitale wachtwoordkluis aangeboden.

Strategisch risico

Onze reputatie is van belang om ons werk te kunnen blijven doen. Imagoschade kan leiden tot minder inkomsten, donateurs en vrijwilligers bij de provinciale organisaties, maar ook de sector als geheel kan hier schade door leiden. We zijn ons zeer bewust van onze maatschappelijke verantwoordelijkheid, we onderhouden goede relaties met onze stakeholders en zijn transparant in wat we doen. Met onze Theory of Change bepalen we hoe we de grootste impact kunnen bereiken. Met behulp van deze theorie brengen we in beeld hoe we werken aan de gestelde impactdoelen. We monitoren en evalueren jaarlijks de voortgang van onze strategie en toetsen de daaraan ten grondslag liggende aannames. Waar nodig stellen we onze strategie bij zonder onze doelstellingen uit het oog te verliezen.

De risicobereidheid van LandschappenNL is laag tot zeer laag. Als maatschappelijke organisatie en vertegenwoordiger van twintig organisaties voelen we ons verantwoordelijk, streven we naar een solide financiële positie waarbij we bewust omgaan transparant verantwoorden over de ingezette middelen en spannen we ons in om te voldoen aan geldende wet- en regelgeving.

ANBI en CBF

LandschappenNL beschikt over een ANBI-status en is sinds juli 2018 ook erkend door het CB. In 2024 heeft het CBF een nieuwe categorie-indeling Erkenningsregeling Goede Doelen vastgesteld die per 2025 is ingegaan. Hieruit volgt dat LandschappenNL vanaf 2025 in categorie D valt. Verder onderschrijven zowel de directeur-bestuurder als de Raad van Toezicht de code Goed Bestuur. Het jaarverslag en de jaarrekening worden opgesteld conform de Richtlijn Rj650.

Werkorganisatie

In 2025 zijn twee medewerkers met (vervroegd) pensioen gegaan. Mede hierdoor is naast vervanging ook een junior medewerker aangenomen. Het team van de werkorganisatie bestaat daarmee uit twaalf medewerkers en wordt aangestuurd door de directeur (zie organogram). De medewerker financiën wordt extern ingehuurd. Begin 2025 hadden we 1 stagiair. De organisatie bestond in 2025 uit 12 personen, 10,7 fte (2024: 9,9 fte). Door de wisselingen is de verhouding man-vrouw gewijzigd naar 1:4. De gemiddelde leeftijd was op 31 december 47,5 jaar. De werknemers vallen onder de cao Bos en Natuur (ondernemingsdeel de Landschappen) en zijn daarop ingeschaald. Dit geldt ook voor de directeur, voor een toelichting, zie jaarrekening Overige toelichtingen-bezoldiging directie.

Arbeidsomstandigheden

Onze ambities en bevlogenheid en tegelijkertijd de grote maatschappelijke ontwikkelingen creëren werkdruk. Dit dwingt ons om focus aan te brengen in ons werk, keuzes te maken en ruimte te houden voor onverwachte ontwikkelingen. Het gedeeltelijk thuiswerken blijkt goed te werken voor de medewerkers van LandschappenNL. De flexibiliteit wordt gewaardeerd. Het vele digitale werken betekent wel dat we blijvend aandacht hebben voor de gezamenlijkheid, voor afstemming tussen collega's en het ontmoeten van elkaar.

Ziekteverzuim

Het ziekteverzuim van LandschappenNL lag ver onder het landelijk gemiddelde en dat van de sector Agrarisch en Groen, maar is halverwege 2024 flink gestegen als gevolg van twee langdurig zieken. Gelukkig zijn zij in 2025 volledig hersteld.

2025	2024	2023	2022	2021
2,0%	5,28	0,1%	0,1%	0,3%

Kengetallen jaarrekening 2025

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving RJ650 fondsenwervende organisaties. Sinds 2016 is LandschappenNL aangewezen als ANBI en in 2018 is de CBF-erkenning verkregen. In 2025 is LandschappenNL ingedeeld in categorie D.

De jaarrekening 2025 bestaat uit:

- de balans per 31 december 2025;
- de staat van baten en lasten over het boekjaar 2025;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Naast de continuïteitsreserve, zijn er vijf bestemmingsreserve en een algemene reserve. De uitkomst van de staat van baten en lasten, het resultaat, wordt bij bestuursbesluit over de reserves verdeeld.

Financiële resultaat

Het boekjaar 2025 is afgesloten met een positief resultaat van € 232.997 ten opzichte van een begroot resultaat van -€ 4.991. Als we de verschuivingen in de bestemmingsreserves meenemen in de beschouwing, wordt het genormaliseerde resultaat als volgt:

Resultaat 2025	€	-7.327
Toevoeging/onttrekking aan bestemmingsreserves	€	101.564
Genormaliseerd resultaat 2025	€	94.238

Dit positieve genormaliseerde resultaat wordt vooral veroorzaakt door extra gegenereerde opbrengsten, waaronder een drietal erfenissen en minder gemaakte kosten voor activiteiten en beheer&organisatie. Een uitgebreide toelichting staat uiteraard in de jaarrekening. Het resultaat wordt toegevoegd aan de continuïteitsreserve.

Bestedings-percentage	2025	2024	2023	2022	2021
	99%	99%	99%	103%	104%

Het beleid van de stichting is er op gericht om een zo groot mogelijk deel van de totale baten te besteden aan de doelstelling. Het bestedingspercentage is de verhouding van de totale bestedingen aan de doelstellingen tot de totale baten. Dit percentage kan van jaar tot jaar fluctueren. Het is afhankelijk van een aantal slechts beperkt te beïnvloeden factoren.

Kostenpercentage Beheer en admin	2025	2024	2023	2022
	0,81%	0,90%	0,97%	0,95%

Het kostenpercentage Beheer en administratie is de verhouding van de kosten voor Beheer en administratie tot de totale lasten. De kosten voor Beheer en administratie zijn kosten die niet toe te rekenen zijn aan één van de doelstellingen. Het beleid van de stichting is er op gericht om deze kosten zo laag mogelijk te houden met een streefpercentage van maximaal 2%. Ook dit kostenpercentage is maar beperkt te beïnvloeden. Het percentage wervingskosten is de verhouding van de wervingskosten tot de som van de geworven baten. LandschappenNL is geen fondsenwervende organisatie in de zin dat wij een beroep doen op de 'publieke offervaardigheid'. Dit percentage is dan ook niet van toepassing op LandschappenNL.

Financiële positie

De financiële positie van LandschappenNL is goed. De solvabiliteit (EV/VV)*100% per 31 december 2025: 2.022.892 / 19.610.554 *100% = 10,3%
Zodra de bijdrage van de Postcode Loterij is doorbetaald aan de provinciale organisaties, verandert dit aanzienlijk: 2.022.892 / 4.610.554 *100% = 43,9%

De liquiditeit van de organisatie per 31 december 2024 is: € 19.605.106 / € 17.581.366 = 1,12
Dit betekent dat LandschappenNL goed in staat is om op korte termijn aan de betalingsverplichtingen te kunnen voldoen. Er is dus geen behoefte aan externe financiering.

Vooruitblik

De staat van de Nederlandse natuur is alarmerend; de biodiversiteit vertoont gemiddeld nog steeds een neergang, de stikstofuitstoot is nog steeds veel te groot, en de waterkwaliteit laat zwaar te wensen over. Er is dus veel werk aan de winkel. De veronderstelling dat 'we' daarbij geholpen worden door nationale en internationale afspraken, zoals de Wet 'stikstofreductie en natuurverbetering' en de Kaderrichtlijn Water, is een gevaarlijke, mede in het licht van de politieke ontwikkelingen. En tot op heden nauwelijks bewaarheid. Dat laat onverlet dat we ons als LandschappenNL blijven inzetten voor natuur en landschap, in de breedste zin. Zo zullen we ons niet alleen sterk blijven maken voor onze eigen natuurgebieden en voor het hoogwaardige cultuurlandschap; ook zullen we blijven lobbyen voor de noodzaak van de landbouwtransitie, van milieumaatregelen (stikstof, water), van versterking van de natuurkwaliteit in het landelijk gebied (overgangsgebieden, groenblauwe dooradering). En dat alles zoals te doen gebruikelijk met behulp van vele vrijwilligers en met veel aandacht voor burgerbetrokkenheid.

Inhoud

Jaarrekening 2025 43

Balans per 31 december 2025 45

Staat van baten en lasten 2025 46

Resultaatbestemming 2025

Grondslagen 49

Algemeen

Balans

Staat van baten en Lasten

Toelichting op de balans 54

Activa

Voorraad

Debiteuren

Vorderingen en overlopende activa

Overige vorderingen

Liquide middelen

Passiva

Toelichting op de staat van baten en lasten 60

Baten

Lasten

Lasten besteed aan aandachtsgebieden

Overige toelichtingen en ondertekening 68

Beloning bestuurders

Bezoldiging directie

Ondertekening van de jaarrekening

Overige gegevens 70

Statutaire regeling betreffende de bestemming van het resultaat

Resultaatbestemming 2025

Inhoud

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 71

Bijlagen 73

Begroting 2026

Raad van Toezicht LandschappenNL per 31-12-2025

Overzicht nevenfuncties directeur-bestuurder

Colofon 77

Balans per 31 december 2025

(na verwerking van de resultaatsbestemming)

	31-12-2025		31-12-2024	
ACTIVA				
Materiele vaste activa	5.447		4.064	
Financiële vaste activa	1		1	
		5.448		4.065
Voorraad	2.430		1.405	
Debiteuren	203.750		227.405	
Overige vorderingen	15.157.433		15.138.103	
Vorderingen & overl. activa	9.906		17.501	
Liquide middelen	4.231.588		3.906.921	
		19.605.106		19.291.336
TOTAAL ACTIVA		**19.610.554**		**19.295.401**
PASSIVA				
Eigen vermogen				
Continuïteitsreserve	994.238		1.396.697	
Bestemmingsreserves	1.028.655		633.523	
		2.022.892		2.030.220
Voorzieningen		6.296		17.496
Kortlopende schulden		17.581.366		17.247.685
TOTAAL PASSIVA		**19.610.544**		**19.295.401**

Staat van baten en lasten 2025

Baten	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Baten van particulieren	**75.782**	**0**	**130**
Baten van bedrijven	**0**	**0**	**7.186**
Baten van loterijorganisaties			
Ontvangen bijdragen Postcode Loterij	15.000.000	13.500.000	15.000.000
Ontvangen projectbijdrage	1.461.189	0	614.998
	16.461.189	**13.500.000**	**15.614.998**
Baten van subsidies overheden	**38.467**	**pm**	**23.055**
Baten organisaties zonder winstoogmerk	**1.444.509**	**1.444.509**	**1.445.720**
Baten als tegenprestatie voor een product of dienst	**1.953**	**5.000**	**18.335**
Overige baten			
Opbrengst 1-op-1 doorbelaste kosten	183.161	pm	393.317
Opbrengst projecten	61.663	15.000	19.996
Overige opbrengsten	151.760	0	3.428
	396.584	**15.000**	**416.741**
Som van de baten	**18.418.484**	**14.964.509**	**17.526.165**

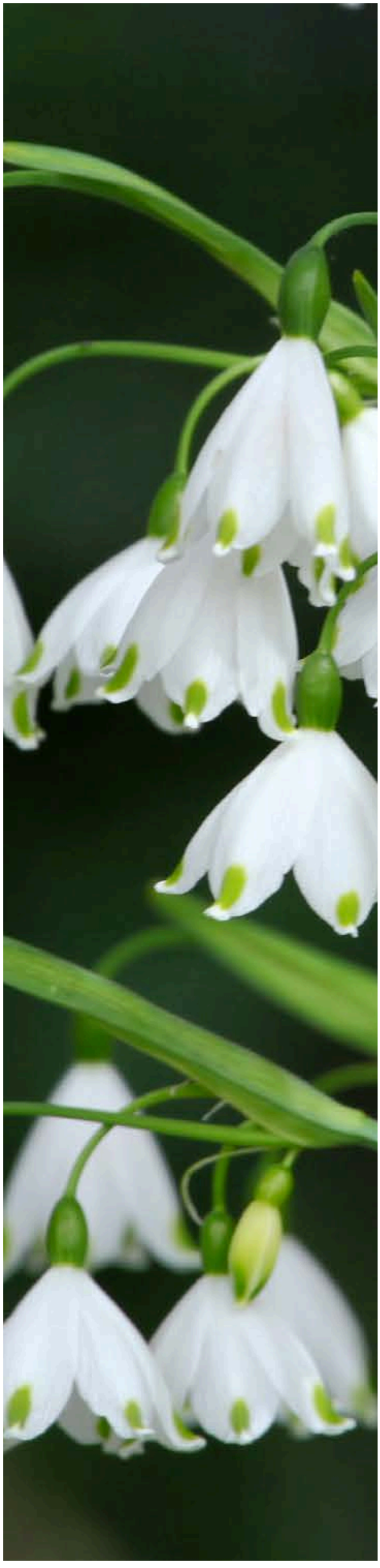
Lasten	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Besteed aan doelstelling			
Doorbetaling bijdrage Postcode Loterij			
- kosten derden	15.007.276	13.509.000	15.000.000
- kosten eigen organisatie	17.296	17.828	0
Subtotaal	**15.024.573**	**13.526.828**	**15.000.000**
Beleidsbeïnvloeding en zichtbaar zijn			
- kosten derden	1.632.758	124.000	742.713
- kosten eigen organisatie	561..757	579.046	503.822
Subtotaal	*2.194.515*	*703.046*	*1.246.535*
Relatiebeheer, communicatie, PR			
- kosten derden	47.696	40.000	66.827
- kosten eigen organisatie	195.067	201.071	220.314
Subtotaal	*242.763*	*241.071*	*287.141*
Faciliteren en verbinden			
- kosten derden	578.408	72.500	566.731
- kosten eigen organisatie	314.101	323.767	294.115
Subtotaal	*892.508*	*396.267*	*860.847*
Werving	0	0	0
Kosten beheer en administratie	147.741	152.288	157.825
Som van de lasten	**18.502.100**	**15.019.500**	**17.552.348**
Saldo voor financiële baten en lasten	**-83.616**	-54.991	**-26.183**
Saldo van fin. baten&lasten	76.290	50.000	82.851
Saldo van baten en lasten	**-7.327**	-4.991	**56.668**

Resultaatbestemming 2025

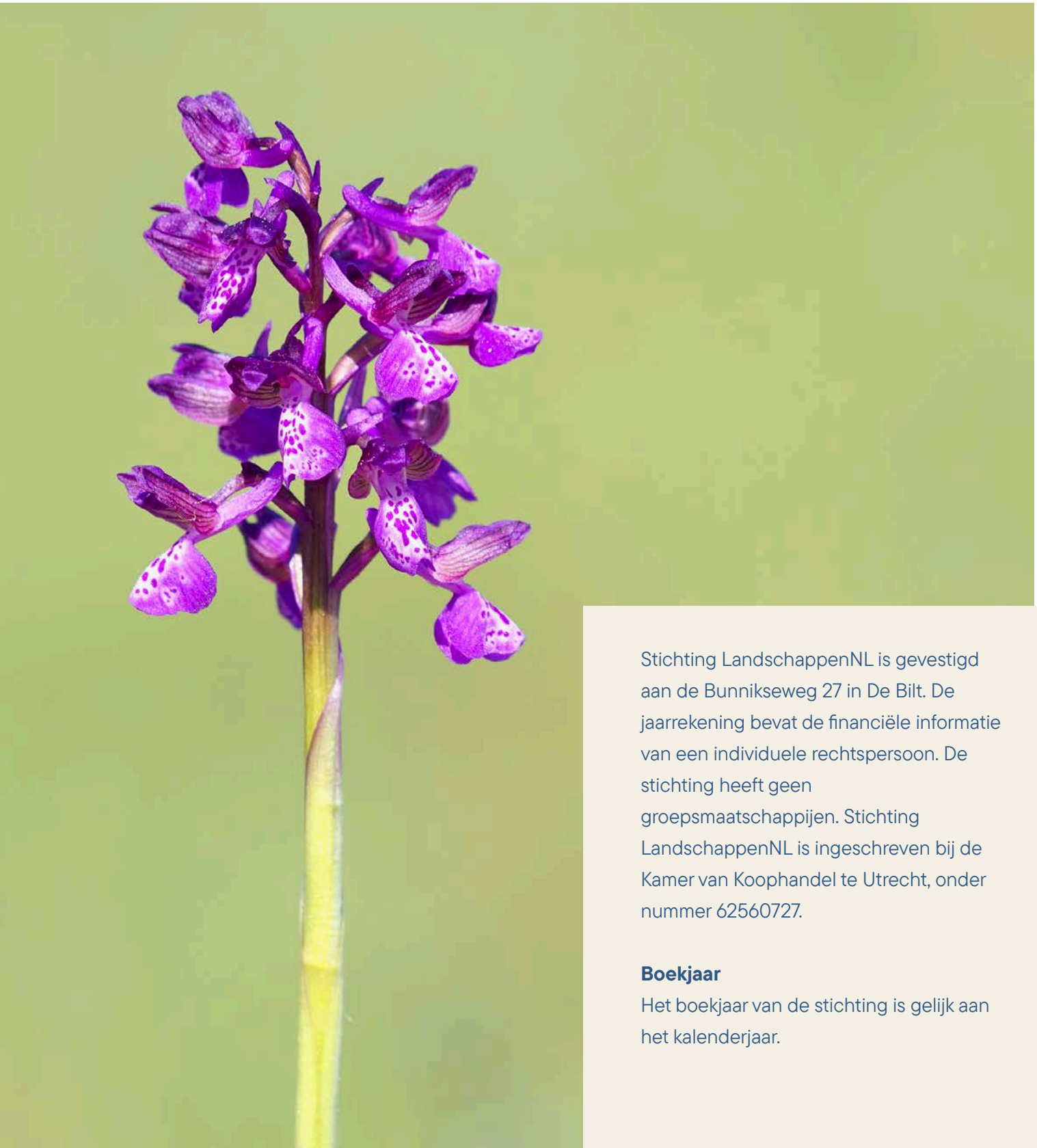
De directeur-bestuurder heeft besloten om het resultaat deels te onttrekken of toe te voegen aan de bestemmingsreserves en het restant toe te voegen aan het eigen vermogen, conform onderstaand overzicht.

Reserves	**2025**	**2024**
Continuïteitsreserve	-402.459	-12.151
Bestemmingsreserve PrAss	40.744	-108.681
Bestemmingsreserve Klinkenbergh	-10.000	0
Bestemmingsreserve Projecten	109.782	16.500
Bestemmingsreserve Meetnet Landschapselementen	12.910	0
Bestemmingsreserve Personeelsplanning	-15.000	161.000
Bestemmingsreserve Duurzaamheid	50.000	
Bestemmingsreserve Bedrijfsontwikkeling	100.000	
Bestemmingsreserve Projectontwikkeling	106.697	
	-7.327	**56.668**

Dit besluit is als zodanig in de jaarrekening verwerkt.

Grondslagen

Stichting LandschappenNL is gevestigd aan de Bunnikseweg 27 in De Bilt. De jaarrekening bevat de financiële informatie van een individuele rechtspersoon. De stichting heeft geen groepsmaatschappijen. Stichting LandschappenNL is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Utrecht, onder nummer 62560727.

Boekjaar

Het boekjaar van de stichting is gelijk aan het kalenderjaar.

Schattingen
De opstelling van de jaarrekening vereist dat de directie oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. De werkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in de toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Doelstelling
Voor het uitvoeren van de statutaire doelstelling, zijn de volgende vier aandachtsgebieden gedefinieerd:
1 – Doorbetaling Postcode Loterijgelden
2 – Beleidsbeïnvloeding en zichtbaar zijn
3 – Relatiebeheer, communicatie en PR t.b.v de provinciale organisaties
4 – Faciliteren, verbinden en versterken

Toegepaste standaarden
De jaarrekening is opgesteld in euro's en ingericht conform de Richtlijn Jaarverslaggeving Fondsenwervende Organisaties (RJ 650). Daarbij is onderscheid gemaakt naar de gedefinieerde doelstellingen.

De in de jaarrekening verwerkte begroting betreft de begroting zoals die door de bestuurder op 10 september 2024 is vastgesteld en op 8 oktober dat jaar door de Raad van Toezicht van LandschappenNL is goedgekeurd, met instemming van de directeuren van de 20 provinciale organisaties: It Fryske Gea, Landschapsbeheer Friesland, Het Groninger Landschap, Landschapsbeheer Groningen, Het Drentse Landschap, Landschapsbeheer Drenthe, Landschap Overijssel, Geldersch Landschap en Kasteelen, Landschapsbeheer Gelderland, Utrechts Landschap, Landschap Erfgoed Utrecht, Flevo-landschap, Landschapsbeheer Flevoland, Het Goois Natuurreservaat, Landschap Noord-Holland, Het Zuid-Hollands Landschap, Het Zeeuwse Landschap, Landschapsbeheer Zeeland, Het Brabants Landschap, Het Limburgs Landschap.

Continuïteit
Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteits-veronderstelling. LandschappenNL wordt volledig gefinancierd door de aangesloten organisaties. Dit betekent wel dat het grootste risico voor LandschappenNL wordt gevormd door de continuïteit van de Landschapsorganisaties. Ondanks dat de ontwikkelingen op dit moment nog onderhevig aan veranderingen zijn, is het bestuur van mening dat LandschappenNL de huidige situatie kan doorstaan zonder extra steun. Naar de mening van het bestuur van LandschappenNL is het toepassen van de continuïteitsveronderstelling in deze jaarrekening derhalve terecht.

Balans

Materiële vaste activa
Aanschaffingen en investeringen in inventaris, computers en installaties die nodig zijn voor de exploitatie, staan in dienst van de doelstellingen. De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming. De stichting bezit geen terreinen of gebouwen.

Financiële vaste activa
Kapitaalbelangen in vennootschappen, waarop

geen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden aangewend voor de doelstelling en gewaardeerd op kostprijs. Eventuele overige financiële vaste activa worden opgenomen tegen nominale waarde, voor zover noodzakelijk onder aftrek van een voorziening voor het risico van oninbaarheid.

Voorraad
Er wordt een voorraadadministratie gevoerd voor weidevogeluitgaven ten behoeve van de doelstelling. De betreffende artikelen worden tegen historische kostprijs gewaardeerd op de balans. De kostprijs van verkopen wordt ten laste gebracht van de verkoopopbrengst.

Vorderingen
De vorderingen worden aangewend voor de doelstelling en worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorziening worden bepaald op basis van individuele beoordelingen van de vorderingen.

Liquide middelen
De liquide middelen worden aangewend voor de doelstelling en zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. Indien middelen niet ter vrije beschikking staan, dan wordt hiermee bij de waardering rekening gehouden.

Schulden
Onder schulden wordt verstaan de per balansdatum bestaande en vaststaande verplichtingen van LandschappenNL die gewoonlijk door betaling worden afgewikkeld.

Continuïteitsreserve
De continuïteitsreserve is gevormd om de continuïteit te waarborgen in geval van (tijdelijke) sterk tegenvallende opbrengsten.

Bestemmingsreserves
Dit betreft delen van het eigen vermogen van de stichting waaraan door de directie van de stichting voorwaarden zijn gesteld voor de aanwending. Aanwending van de bestemmingsreserves alsmede toevoegingen aan bestemmingsreserves worden via de resultaatverdeling verwerkt.

Bestemmingsfondsen
Dit betreft delen van het eigen vermogen van de stichting waaraan door derden voorwaarden zijn gesteld voor de aanwending. Aanwending van de bestemmingsfondsen alsmede toevoegingen aan bestemmingsfondsen worden via de resultaatverdeling verwerkt.

Voorzieningen
De jubileumvoorziening betreft een voorziening voor

toekomstige jubileumuitkeringen op de in de cao bepaalde momenten bij aantal jaren dienstverbanden. De berekening is gebaseerd op rechten uit de cao, gedane toezeggingen, aantal dienstjaren en blijfkans. Het effect van de tijdswaarde van geld indien de voorziening wordt gewaardeerd tegen contante waarde is niet materieel. Derhalve wordt geen rekening gehouden met de contante waarde van de toekomstige uitkeringen.

Staat van baten en Lasten

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben.
Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.
Dit geldt voor elke opbrengstcategorie. Enkele opbrengstcategorieën lichten we hieronder toe.

Baten uit erfstellingen en legaten
Baten uit erfstellingen en legaten worden verantwoord in het boekjaar waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Dit is het geval als, op grond van het stadium waarin de afhandeling van de nalatenschap zich bevindt, een betrouwbare inschatting van de uiteindelijke omvang van de nalatenschap kan worden gemaakt. Erfstellingen en legaten met een bijzondere bestemming worden door middel van de resultaatbestemming verantwoord onder de bestemmingsfondsen.

Baten van loterijorganisaties
LandschappenNL ontving over 2025 een fantastische bijdrage van 15 miljoen euro. Dit bedrag wordt volledig doorbetaald aan de aangesloten Landschapsorganisaties, conform historische verdeelsleutels: De provinciale Landschappen ontvangen elk 1/12e van 11,25 miljoen; de Landschapsbeheerorganisaties elk 1/12e van 2,25 miljoen en het Goois Natuurreservaat 9 ton.

Het resterende bedrag van 6 ton wordt gelijkelijk over de Landschapsorganisaties verdeeld naar rato van de bijdrage aan het samenwerkingsverband. Deze totale bijdrage wordt door de Landschapsorganisaties in hun jaarrekening verantwoord.

Bijdragen provinciale organisaties onder Overige baten
De 20 Landschapsorganisaties betalen allen een gelijke bijdrage aan het samenwerkingsverband voor het uitvoeren van het jaarplan, met uitzondering van Goois Natuurreservaat (regionaal Landschap, 75% van die bijdrage).

Saldo financiële baten en lasten
Onder deze categorie wordt het resultaat van de renteopbrengsten van de liquide middelen verantwoord.

Belastingen
De stichting is niet vennootschapsbelasting-plichtig en niet btw-plichtig, maar voert wel een btw-administratie voor de baten uit verkoop van product of dienst en de één op één doorbelaste kosten.

Pensioenen
De pensioenregeling van de stichting kwalificeert als een toegezegde pensioenregeling (defined benefit plan). De pensioenen zijn ondergebracht bij de bedrijfspensioenfonds BPL, waardoor geen inzicht bestaat in een eventueel tekort of overschot van de fondsen die zijn toe te rekenen aan de stichting. Pensioenen zijn derhalve verwerkt als een toegezegde bijdrage regeling (defined contribution plan). Volgens deze regeling worden de bijdragen aan de pensioenregeling op basis van toegezegde bijdragen als last in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarover de bijdragen zijn verschuldigd. In december 2025 bedroeg de actuele dekkingsgraad van BPL 133,3%. De beleidsdekkingsgraad (gemiddelde over 12

maanden) bedroeg in december 2025 125,4% (in 2024 117,6%). Zowel de actuele als de beleidsdekkingsgraad ligt voor beide pensioenfondsen hoger dan de (minimale) vereiste dekkingsgraad. Indien de beleidsdekkingsgraad te lang onder het vereiste niveau blijft kan dit tot gevolg hebben dat de pensioenen (in de toekomst) noodzakelijkerwijs worden verlaagd. De stichting heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij het pensioenfonds, anders dan het effect van hogere toekomstige premies.

Toerekening

De kosten van de eigen organisatie worden naar rato van urenbesteding (schatting) doorbelast aan de aandachtsgebieden. Hierbij is de doorbetaling van de Postcode Loterij-gelden buiten beschouwing gelaten, aangezien dit op jaarbasis een verwaarloosbaar aantal uren betreft. In de berekening is uitgegaan van 12 personen, 10,7 fte (2024: 9,9 fte). De toerekening is nagenoeg gelijk aan 2024 en is als volgt:

1 – Doorbetaling Postcode Loterijgelden	0,1 fte	1%
2 – Beleidsbeïnvloeding en zichtbaar zijn	4,9 fte	46%
3 – Relatiebeheer, communicatie en PR	1,7 fte	16%
4 – Faciliteren, verbinden en versterken	2,7 fte	25%
Beheer en administratie	1,3 fte	12% *

*Hierin zit 0,2 fte vaste formatieplaats verwerkt die, mede vanwege de specifieke rol en omvang van de formatieplaats, met inhuur wordt opgevuld.

Alle kosten met betrekking tot beleidsbeïnvloeding, public affairs, zichtbaarheid, grote projecten en internationale betrekkingen worden toegerekend aan doelstelling 2.
Kosten voor website, publiciteit en relatiebeheer vallen onder doelstelling 3.
Alle kosten voor het faciliteren van het samenwerkingsverband door middel van gezamenlijke contracten/inkoop, vergaderingen, themadagen en de uitbetaling van de Klinkenberghprijs vallen onder de 4e doelstelling.
Aan beheer en administratie worden geen projectkosten toebedeeld.

Toelichting op de balans

Activa

Vaste activa

Materiële vaste activa	31-12-2025	31-12-2024
Inventaris	4.064	5.663
Investeringen	3.293	0
	7.357	5.663
Afschrijving boekjaar	-1.910	-1.599
Totaal	**5.447**	**4.064**

In 2025 is geïnvesteerd in meubilair en apparatuur. Inventaris wordt in vijf jaar afgeschreven, apparatuur in drie jaar. In 2025 zijn geen desinvesteringen gedaan. Ook hebben geen overige waardeverminderingen en terugnemingen plaatsgevonden.

Financiële vaste activa	31-12-2025	31-12-2024
Deelneming	1	1

LandschappenNL is eigenaar van 25 aandelen (25%) in de BV Buitenleven Vakanties. De andere aandelen zijn in handen van Natuurmonumenten (25%) en Staatsbosbeheer (50%). De aandelen worden gewaardeerd op kostprijs omdat LandschappenNL geen financieel voordeel geniet dan wel geen doel heeft om gelden te verkrijgen uit deze deelneming. Slechts één van de drie commissarissen is benoemd door LandschappenNL; er is een directeur die geheel zelfstandig -onder toeziend oog van de Raad van Commissarissen- de BV leidt en er is geen financieringslijn met Buitenleven BV. Eventueel ontvangen dividenden worden doorgestort naar de eigenaren van de vakantiewoningen: de provinciale Landschappen. Op basis van bovenstaande is de feitelijke situatie anders dan het wettelijke vermoeden van invloed van betekenis en daarom worden de aandelen gewaardeerd tegen de verkrijgingswaarde.

Voorraad

	31-12-2025	31-12-2024
Voorraadtotaal	2.430	1.405

De voorraad betreft diverse weidevogelmaterialen (stalkaarten, veldgids weidevogelbescherming op gras-en bouwland ed).

Debiteuren

	31-12-2025	31-12-2024
Debiteuren	203.750	227.405

De post debiteuren omvat kosten die worden doorbelast aan (een deel van) de Landschapsorganisaties aan het eind van het kwartaal/jaar zijn verstuurd, zie de 1-op-1 doorbelaste kosten in de staat van baten en lasten. Bij het opmaken van de jaarrekening is het grootste gedeelte reeds voldaan. Een voorziening dubieuze debiteuren is niet nodig geacht.

Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2025	31-12-2024
Totaal Vooruitbetaalde posten	9.906	17.501

De post bestaat uit meerdere kleinere bedragen van bijvoorbeeld abonnementen, licenties en lidmaatschappen waarvan het opgenomen deel betrekking heeft op het volgende boekjaar.

Overige vorderingen

	31-12-2025	31-12-2024
Overige vorderingen	15.074.029	15.007.334
Nog te factureren	7.566	45.896
Rentevordering	75.838	84.874
Totaal	**15.157.433**	**15.138.104**

De grootste post wordt gevormd door de overige vorderingen. Deze bestaat uit de nog te ontvangen bijdrage van de Postcode Loterij (15 miljoen). Dit bedrag komt uit de opbrengsten van de loterij over 2025 en wordt doorgaans eind eerste kwartaal van het jaar er op uitgekeerd aan de partners. Daarnaast zit hier nog een aantal posten in van nog te ontvangen subsidiebedragen en de laatste betaling van een erfenis.

Liquide middelen

	31-12-2025	31-12-2024
Totaal	4.231.588	3.906.921

De liquide middelen betreffen rentedragende, vrij opneembare tegoeden bij banken. De stichting heeft geen beschikking over een kredietfaciliteit in rekening-courant.

Passiva

Overzicht reserves	31-12-2025	31-12-2024
Continuïteitsreserve	994.238	1.396.697
Bestemmingsreserve PrAss	230.994	190.25
Bestemmingsreserve Klinkenbergh	21.740	31.740
Bestemmingsreserve Projecten	260.190	150.408
Bestemmingsreserve Meetnet	113.034	100.124
Bestemmingsreserve personeel	146.000	161.000
Bestemmingsreserve Duurzaamheid	50.000	n.v.t.
Bestemmingsreserve Bedrijfsontwikkeling	100.000	n.v.t.
Bestemmingsreserve Projectontwikkeling	106.697	n.v.t.
	2.022.892	**2.030.219**

Eigen vermogen

Continuïteitsreserve	2025	2024
Het verloop van deze post is als volgt:		
Stand per 1 januari	1.396.697	1.100.173
Toename vanuit resultaat	94.238	308.675
	1.490.935	1.408.848
Afname/onttrekking	-496.697	-12.151
Stand per 31 december	994.238	1.396.697

De continuïteitsreserve is bedoeld als reserve bij onvoorziene omstandigheden en is daarom niet vastgelegd maar vrij beschikbaar. In december 2025 hebben bestuur en de Raad van Toezicht op basis van een financiële risicoanalyse besloten om de hoogte van de Continuiteitsreserve vast te stellen op 900.000 met een mogelijke afwijking van +/- 10%. Dit betekent dat 496.697 aan de CR is onttrokken. Na consultatie van directeuren heeft directeur bestuurder besloten een deel hiervan terug te storten naar de inleggende organisaties en een deel te reserveren voor verschillende bestemmingen.

Bestemmingsreserve PrAss	2025	2024
Het verloop van deze post is als volgt:		
Stand per 1 januari	190.250	298.931
Toename	138.780	0
	329.030	298.931
Afname/onttrekking	-98.036	-108.681
Stand per 31 december	**230.994**	**190.250**

De Projectgroep Assurantiën (PrAss) heeft alle verzekeringen van de twaalf provinciale Landschappen ondergebracht in een collectieve polis. Jaarlijks betalen de twaalf Landschappen een percentage van de premie aan de Projectgroep Assurantiën. Deze bijdrage wordt onder andere aangewend om de coördinator van de projectgroep te betalen en om steekproefsgewijs taxaties te (laten) doen van verzekerde objecten en het apparaat te onderhouden. Het resultaat komt ten laste/gunste van de bestemmingsreserve. De reserve is gemaximeerd op 250.000. Met ingang van 1 januari 2016 is de Bestemmingsreserve PrAss volledig overgedragen aan LandschappenNL, met behoud van de doelstelling en het voorbehoud dat bij liquidatie de reserve terugvloeit naar de oorspronkelijke inlegger(s).
De toename is het resultaat van bijdrage van de Landschappen enerzijds en de uitgaven in 2025 anderzijds. heeft.

Bestemmingsreserve Klinkenbergh	2025	2024
Het verloop van deze post is als volgt:		
Stand per 1 januari	31.740	31.740
Toename	0	0
	31.740	31.740
Afname/onttrekking	-10.000	0
Stand per 31 december	21.740	31.740

De Klinkenberghreserve is bedoeld om eens per drie jaar een prijs (€ 10.000) en een penning uit te reiken aan een persoon die opmerkelijke prestatie heeft verricht op het gebied van natuur, landschap en erfgoed. In 2025 is de prijs tijdens het landschapssymposium uitgereikt aan de Jonge Klimaatbeweging.
Met ingang van 2016 is de Bestemmingsreserve Klinkenberghfonds overgedragen aan LandschappenNL, met behoud van de doelstelling en het voorbehoud dat bij liquidatie de reserve terugvloeit naar de oorspronkelijke inlegger(s).

Bestemmingsreserve Projecten	2025	2024
Het verloop van deze post is als volgt:		
Stand per 1 januari	150.408	133.908
Toename	139.782	50.000
	290.190	183.908
Afname/onttrekking	-30.000	-33.500
Stand per 31 december	**260.190**	**150.408**

Deze bestemmingsreserve bevat voor een aantal gespecificeerde projecten gereserveerde gelden. De afname is het gevolg van afronding project positionering en Lobby SNL in 2025, de toename is voor communicatieprojecten Natuurklus en Natuurwerkdag, ontvangen erfenissen waarvoor nog een passende bestemming moet worden gevonden.

Bestemmingsreserve Meetnet Landschapselementen	2025	2024
Het verloop van deze post is als volgt:		
Stand per 1 januari	100.124	100.124
Toename	12.910	0
	113.034	100.124
Afname	0	0
Stand per 31 december	**113.034**	**100.124**

Deze bestemmingsreserve is gevormd om verbeteringen aan het Meetnet Landschapselementen te financieren. Het Meetnet landschapselementen bestaat uit een overzicht van periodiek geïnventariseerde en gemonitorde gebieden. Het inventariseren en monitoren wordt door de landschapsbeheer- organisaties gedaan. Daarbij worden in het veld alle aanwezige opgaande landschapselementen en poelen geïnventariseerd en gemonitord. Dit wordt samengebracht in één overzicht. In 2025 is een bijdrage van OCW aan de reserve toegevoegd. In 2026 zal de staat van het landschap worden uitgegeven op basis van de data van het Meetnet.

Bestemmingsreserve Onderhoud	2025	2024
Het verloop van deze post is als volgt:		
Stand per 1 januari	0	308.674
Toename	0	0
	0	308.674
Afname door samenvoeging	0	-308.674
Stand per 31 december	**0**	**0**

Deze reserve is in 2024 opgeheven.

Bestemmingsreserve personeelsvoorziening	2025	2024
Het verloop van deze post is als volgt:		
Stand per 1 januari	161.000	0
Toename	25.000	161.000
	186.000	161.000
Afname	40.000	0
Stand per 31 december	**146.000**	**161.000**

Om de uitstroom de komende jaren op te vangen is, ter dekking van kosten van extra personeel, een nieuwe bestemmingsreserve gevormd voor een periode van 5 jaar (2025-2029).

Bestemmingsreserve Duurzaamheid	2025	2024
Het verloop van deze post is als volgt:		
Stand per 1 januari	0	0
Toename	50.000	0
	50.000	0
Afname door samenvoeging	0	0
Stand per 31 december	**50.000**	**0**

Met een deel van het overschot uit de continuiteitsreserve is een bestemmingsreserve gevormd voor duurzame investeringen.

Bestemmingsreserve Bedrijfsontwikkeling	2025	2024
Het verloop van deze post is als volgt:		
Stand per 1 januari	0	0
Toename	100.000	0
	100.000	0
Afname	0	0
Stand per 31 december	**100.000**	**0**

Met een deel van het overschot uit de continuïteitsreserve is een reserve gevormd voor collectieve doorontwikkeling van onze organisaties waarvoor bijvoorbeeld externe inhuur nodig is.

Bestemmingsreserve Projectontwikkeling	2025	2024
Het verloop van deze post is als volgt:		
Stand per 1 januari	0	0
Toename	106.697	0
	106.697	0
Afname door samenvoeging	0	0
Stand per 31 december	**106.697**	**0**

Met het restant dat uit de continuïteitsreserve is onttrokken is een reserve gevormd voor collectieve (door)ontwikkeling van projecten, o.a. door inzet van betaalde (interne danwel externe) expertise.

Voorzieningen

	31-12-2025	31-12-2024
Totaal voorzieningen	**6.296**	**17.496**

De voorzieningen betreffen jubileumuitkeringen.

Kortlopende schulden

	31-12-2025	31-12-2024
Totaal crediteuren	**35.375**	**68.527**

De post crediteuren omvat veel verschillende posten: onder andere de standaard maandelijkse kosten en rekeningen die aan het eind van het jaar zijn ontvangen nadat de laatste betalingen waren verwerkt.

Omzetbelasting

	31-12-2025	31-12-2024
Totaal belastingen	**6.674**	**30.217**

De post belastingen (aangifte Q4) wordt gevormd omdat kosten die worden doorbelast aan (een deel van) de provinciale organisaties aan het eind van het kwartaal/jaar zijn verstuurd.

Salarissen en sociale lasten

	31-12-2025	31-12-2024
Pensioenpremies	25.207	24.746
Overige sociale lasten	1.112	2.035
Reservering vakantiegeld	37.509	37.210
Reservering verlofuren	26.639	22.617
Totaal salarissen en sociale lasten	**90.467**	**86.608**

De reservering voor vakantiegeld en verlofuren betreft de opgebouwde rechten van medewerkers per balansdatum.

Overige kortlopende schulden

	31-12-2025	31-12-2024
Te verwachten kosten	1.000	128.973
Overige schulden	313.122	208.924
Vooruitgefactureerd	10.000	0
Voorschot Groene Strand (loopt tot medio 2025)	0	276.788
Voorschot Groene bondgenoten (loopt tot en met 2026) >> project is verlengd	110.115	69.365
Voorschot Levend Archief (loopt tot en met 2027)	996.901	1.377.468
Voorschot Omhoog met het veen (loopt tot 2030)	1.016.250	0
Doorbelasting NS Businesscard	1.453	815
Tussenrekening creditcard	8	0
Nog te betalen posten	15.000.000	15.000.000
Totaal Overige kortlopende schulden	**17.448.850**	**17.062.333**

De overige schulden omvatten onder andere de te verwachten kosten voor de jaarrekeningcontrole, ICT kosten en inhuur expertise.

De nog te betalen posten betreft de doorbetaling aan de provinciale organisaties van de in 2026 te ontvangen bijdrage van de Postcode Loterij over de loterij-inkomsten over 2025. De Landschapsorganisaties moeten aan een aantal voorwaarden voldoen voordat wordt overgegaan tot uitbetaling van de middelen. Deze voorwaarden zijn met elke afzonderlijke organisatie vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst.
-De reguliere bijdrage van de Postcode Loterij wordt als bate verantwoord in het jaar waarop deze bijdrage betrekking heeft.
-De ontvangsten van eventuele projectbijdragen worden geboekt onder vooruit ontvangen bedragen. De in het boekjaar gemaakte kosten worden hier als baten verantwoord.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Stichting LandschappenNL heeft ultimo 31-12-2025 de volgende verplichtingen:

	Schuld < 1 jr	Schuld >1 en <5 jr	Schuld > 5jr
Huurverplichting pand Incl. servicekn en water	41.708	123.372	0
Energiecontract G&L	2.100	0	0
IT-servicecontract +copierlease	40.000	70.625	0
Leaseverplichting auto	9.483	26.870	0

Het huurcontract heeft een looptijd van 5 jaar. Het energiecontract is feitelijk maandelijks opzegbaar. Het IT contract heeft een looptijd van 3 jaar met ingang van april 2026, daarnaast ziet het voor het personele gedeelte (in eigen dienst) toe op een contract voor onbepaalde tijd. De omvang hiervan is op dit moment 7.360/jaar.

Toelichting op de staat van baten en lasten

Baten

Baten van particulieren

	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Schenkingen	623	0	130
Erfenissen	75.159	0	0
	75.782	**0**	**130**

In 2025 heeft LandschappenNL twee keer een erfenis ontvangen. De laatste erfenis is begin 2026 afgewikkeld.

Baten van Bedriiven

	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Baten van Bedrijven	0	0	7.186

Baten van loterijorganisaties

	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Ontvangen bijdragen Postcode Loterij	15.000.000	13.500.000	15.000.000
Postcode Loterij projecten	1.461.189	0	614.998
	16.461.189	**13.500.000**	**15.614.998**

Dit betreft de ontvangen bijdrage van de Postcode Loterij. De oorsprong van dit bedrag zit in bijdragen voor De12Landschappen (11,25 miljoen) en Landschapsbeheer Nederland (2,25 miljoen) en met ingang van dit jaar ook de bijdrage van het Goois Natuurreservaat (9 ton). In 2025 is bekend geworden dat het contract met de Postcode Loterij is verlengd voor de periode 2026-2030. Tevens is de bijdrage verhoogd naar 15 miljoen.

- De reguliere bijdrage van de Postcode Loterij wordt als bate verantwoord in het jaar waarop deze bijdrage betrekking heeft.
- De ontvangsten van eventuele projectbijdragen worden geboekt onder vooruit ontvangen bedragen. De in het boekjaar gemaakte kosten worden hier als baten verantwoord.

De gepresenteerde projectbijdragen betreffen de projecten Groene Strand, Groene bondgenoten (onder penvoering van de Vogelbescherming), het project Levend Archief en het project Omhoog met het veen.

Baten subsidies van overheden

	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Subsidie	38.467	0	23.055

De grootste post omvat een subsidie van LVVN. Voor de periode 2024-2026 heeft LandschappenNL een subsidie van LNV toegekend gekregen voor de bijdrage aan Programma Natuur. Daarnaast is een bijdrage van de RCE ontvangen voor onze bijdragen aan de Monitor Landschap.

Baten van andere organisaties zonder winstoogmerk

	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Bijdrage prov. organisaties	1.444.509	1.444.509	1.444.500
Vacatiegeld	0	pm	1.22
	1.444.509	**1.444.509**	**1.445.720**

De kosten voor het uitvoeren van het jaarplan van LandschappenNL worden volledig betaald door de Landschapsorganisaties. De organisaties betalen dezelfde bijdrage. De combi- organisaties betalen het dubbele. Het Goois natuurreservaat betaalt 75%.

Baten als tegenprestatie voor een product of dienst

	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Opbrengst uren derden	1.613	5.000	17.621
Resultaat publicaties en administratieve dienstverl.	339	Pm	714
	1.953	**5.000**	**18.335**

De opbrengst uren voor derden betreffen incidentele betaalde opdrachten.

Overige baten	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Opbrengst 1-op-1 doorbelaste kosten	183.161	pm	393.317
Opbrengst projecten	61.663	5.000	10.000
Bijdrage prov organisaties	138.780	10.000	13.424
Overige opbrengsten	12.980	0	0
	396.584	**15.000**	**416.741**

De overige baten bestaan uit een diversiteit aan posten die hieronder afzonderlijk worden toegelicht.

Opbrengsten van één op één doorbelaste kosten

	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Juridische ondersteuning	98.562	pm	276.873
Bijdrage VBNE	70.002	75.000	71.461
PostNL verhuisservice	2.565	3.500	2.509
Buitenlandse reis	0	0	29.892
Overige doorbelastingen	12.032	pm	12.580
	183.161	**pm**	**393.317**

De opbrengsten van één op één doorbelaste kosten zijn voor projecten/activiteiten waar de provinciale organisaties facultatief aan kunnen deelnemen. De kosten worden voorgeschoten door LandschappenNL en doorberekend aan de deelnemende organisaties. Van een aantal posten is vooraf geen inschatting te maken, daarom wordt de totale post “pm” opgenomen. Het netto resultaat van al deze activiteiten is “0”.

Opbrengst projecten

Voor de landelijke Natuurwerkdag op de eerste zaterdag van november, wordt naast eigen middelen ook een bijdrage aan partnerorganisaties gevraagd. Dit jaar hebben naast Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten ook Greenchoice en De Versterking en het Cultuurfonds bijgedragen.

Bijdragen provinciale organisaties aan projecten

Dit betreft een tweetal specifieke projecten:
LandschappenNL coördineert namens Landschappen een collectieve polis voor diverse verzekeringen. Hiervoor worden kosten gemaakt en Landschappen betalen hiervoor een bijdrage (138.780). Het saldo komt ten laste of gunste van de bestemmingsreserve Projectgroep Assurantien (PrAss). Vorig jaar is hiervoor geen bijdrage gevraagd in verband met het overschrijden van de limiet van de bestemmingsreserve.
Het tweede project betreft het Meetnet. Hiervoor worden kosten gemaakt voor de projectleiding. Deze worden betaald door de Landschaps-beheerorganisaties (9.163). Daarnaast worden (eenmalige) kosten voor verbetering van het systeem gefinancierd uit de betreffende bestemmingsreserve.
De overige opbrengsten betreffen een tweetal kleinere projecten ten aanzien van Natuurklus en boerenlandvogelmonitor.

Lasten

Toelichting bestedingen

	Besteed aan aandachtsgebieden								
	1. Doorbetaling Postcode Loterijgelden	2. Beleidsbeïnvloeding en zichtbaarzijn	3. Marketing, communicatie en PR	4. Faciliteren, verbinden, versterken	Werving	Beheer en administratie	Totaal realisatie 2025	Totaal begroot 2025	Totaal realisatie 2024
Afdrachten aan verbonden organisaties	15.007.276	-	-	-	-	-	15.007.276	13.509.000	15.000.000
Kosten derden	-	1.632.758	47.696	578.408	-	-	2.258.862	236.500	1.376.271
Personeelskosten	14.900	483.927	168.041	270.583	-	127.272	1.064.723	1.103.000	1.023.899
Huisvestingskosten	666	21.645	7.516	12.103	-	5.693	47.623	51.500	47.184
Kantoor- en algemene kosten	1.730	56.184	19.510	31.415	-	14.776	123.615	119.500	104.994
Afschrijving en rente									
Totaal	**15.024.573**	**2.194.515**	**242.763**	**892.508**	**0**	**147.741**	**18.502.100**	**15.019.500**	**17.552.348**

Per aandachtsgebied is een bedrag opgenomen voor kosten derden en kosten voor de eigen organisatie. De kosten derden betreffen alle kosten van de bijbehorende projecten. De kosten van de eigen organisatie worden naar rato van urenbesteding doorbelast aan de aandachtsgebieden. Deze kosten worden bij de Grondslagen toegelicht.

*LandschappenNL heeft geen wervingskosten gerealiseerd. Het percentage wervingskosten ten opzichte van de baten bedraagt 0%.

Het totaal van de bestedingen aan doelstellingen ten opzichte van de gerealiseerde baten betreft 99 %. Als we de bijdragen van de Postcode Loterij buiten beschouwing laten bedraagt dit 95%.

Lasten besteed aan aandachtsgebieden

Aandachtsgebied 1 – Doorbetaling Postcode Loterijgelden

	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Doorbetaling Loterijbijdrage	15.000.000	13.500.000	15.000.000
Planontwikkeling en communicatie	7.276	9.000	6.885
	15.007.276	**13.509.000**	**15.006.885**

LandschappenNL ontving over 2025 een fantastische bijdrage van 15 miljoen euro. Dit bedrag wordt volledig doorbetaald aan de aangesloten Landschapsorganisaties, conform historische verdeelsleutels: De provinciale Landschappen ontvangen elk 1/12e van 11,25 miljoen; de Landschapsbeheerorganisaties elk 1/12e van 2,25 miljoen en het Goois Natuurreservaat 9 ton. Het resterende bedrag van 6 ton wordt gelijkelijk over de Landschapsorganisaties verdeeld naar rato van de bijdrage aan het samenwerkingsverband. Deze totale bijdrage wordt door de Landschapsorganisaties in hun jaarrekening verantwoord.

Volgens de RJ650 dienen partners de bate te verantwoorden in het jaar dat deze is toegezegd. De ontvangst en dus ook doorbetaling van de Loterijbijdrage over 2025 wordt feitelijk pas in 2026 gerealiseerd. De provinciale organisaties moeten aan een aantal voorwaarden voldoen voordat wordt overgegaan tot uitbetaling van de middelen. Deze voorwaarden zijn met elke afzonderlijke organisatie vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst.

Aandachtsgebied 2 – Beleidsbeïnvloeding en zichtbaar zijn

	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Politieke en bestuurlijke zichtbaarheid	31.667	27.500	26.193
Europa en internationaal	5.341	6.000	5.287
Natuurwerkdag	88.547	44.000	37.051
Symposium landschap	13.541	20.000	14.163
Diverse projecten	7.500	14.000	7.500
Actualiteiten	24.972	12.500	24.021
Subtotaal	***171.569***	**124.000**	***114.215***
Bijen en biodiversiteit	0	0	13.500
Plan Boom	0	0	36.000
Groene Strand	276.788	0	339.801
Groene Bondgenoten	49.250	0	111.665
Levend Archief	376.401	0	127.532
Omhoog met het veen	758.75	0	0
	1.632.758	**124.000**	**742.713**

De politieke zichtbaarheid is iets buiten begroting gerealiseerd als gevolg van de val van het kabinet en de verkiezingen in het najaar. De Natuurwerkdag is conform begroting gerealiseerd. Vanuit de begroting van LandschappenNL is 44k gereserveerd. Daarnaast hebben naast Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten ook Greenchoice, De Versterking en het Cultuurfonds bijgedragen.

De meeste andere posten zijn conform of onder begroting gerealiseerd. Een overschrijding zit bij actualiteiten, maar hier staat twee onttrekkingen uit de bestemmingsreserve projecten tegenover. Het betreft uitgaven voor de merkenstrategie/positionering en de inzet van een lobbyist ten aanzien van SNL.

In de begroting waren de kosten voor de verschillende Postcode Loterij projecten als pm opgenomen. Groene Strand, Groene bondgenoten, Levend Archief en Omhoog met het veen. De ontvangsten van deze projectbijdragen zijn geboekt onder vooruitontvangen bedragen. Gemaakte kosten worden in het betreffende boekjaar als baten verantwoord.

Aandachtsgebied 3 – Relatiebeheer, communicatie, PR

	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Promotie profilering en relatiebeheer	47.696	40.000	59.942
	47.696	**40.000**	**59.942**

De activiteiten die onder deze doelstelling vallen omvatten vooral personele inzet. Er is veel geïnvesteerd (uren) in digitale media en zijn de websites vernieuwd. De overschrijding wordt gedekt uit met een onttrekking uit de bestemmingsreserve Projecten.

Aandachtsgebied 4 – Faciliteren, verbinden en versterken

	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Operationele facilitering	14.014	18.000	14.785
Database boerenlandvogels	12.106	5.500	5.302
Cao gerelateerde kosten	144	1.500	0
Themadagen	8.562	5.000	4.957
Impact	3.219	22.500	20.074
Subtotaal	***38.044***	**52.500**	***45.119***
Één-op-één doorbelaste kosten	183.161	0	393.317
Projectgroep Assurantiën	98.036	0	112.110
Kosten (resultaat) Meetnet Landschapselementen	9.167	10.000	10.000
Overige kosten o.a. doorbetalen donaties	240.000	0	6.186
Uitreiking Klinkenberghprijs	10.000	10.000	0
	578.408	**72.500**	**566.731**

De kosten derden van aandachtsgebied Faciliteren bestaat uit een diversiteit aan posten. Een belangrijk onderdeel van facilitering is het regelen van vergaderingen en bijeenkomsten voor de provinciale organisaties. Het gaat hierbij om een aantal vaste overlegstructuren, maar bijvoorbeeld ook themabijeenkomsten. Deze zijn in 2025 deels fysiek en deels online gevoerd.
De kosten voor de database boerenlandvogels stegen als gevolg van een betere toerekening van alle digitale kosten.

Het impactonderzoek naar klimaat is in 2025 afgerond. Dit betekent dat er (nog) geen nieuw onderzoek is gestart en de kosten hierdoor veel lager uitvallen.

Eén op één doorbelaste kosten
Voor een overzicht van deze kosten verwijzen we naar de toelichting op de baten eerder dit verslag. Deze kosten worden allemaal doorbelast waardoor het nettoresultaat van de afzonderlijke posten feitelijk nul is. Het betreft activiteiten waar een deel van de provinciale organisaties –facultatief- aan deel kan nemen. De kosten worden omgeslagen over de deelnemers. Indien LandschappenNL ook deelneemt, worden de eigen kosten verantwoord bij de uitvoeringskosten eigen organisatie.

Saldo Projectgroep Assurantiën
De projectgroep Assurantiën beheert de verzekeringsportefeuille van de twaalf Landschappen. Landschappen betalen een jaarlijkse bijdrage die onder andere wordt aangewend om de coördinator van de projectgroep te betalen en om experts in te schakelen om ons bij bepaalde zaken bij te staan, zoals bijvoorbeeld brandveiligheid, asbest en het periodiek uitvoeren van een steekproef naar herbouwwaarden. De baten bedroegen €138.780 de lasten € 98.036. Het saldo (40.744) wordt toegevoegd aan de reserve.

Saldo Meetnet Landschapselementen
In 2021 is met alle Landschapsbeheerorganisaties een langjarige afspraak gemaakt over het Meetnet Landschapselementen. Jaarlijks betalen de organisaties een fee die wordt aangewend om de coördinator van het project te betalen. Dit gebeurt in principe kosten neutraal. Daarnaast heeft LandschappenNL een bestemmingsreserve gevormd voor incidentele uitgaven voor verbetering van het Meetnet. In 2025 is een bijdrage van OCW aan de reserve toegevoegd. In 2026 zal de staat van het landschap worden uitgegeven op basis van de data van het Meetnet.

Terugbetaling deel continuïteitsreserve. In december 2025 hebben bestuur en de Raad van Toezicht op basis van een financiële risicoanalyse besloten om de hoogte van de Continuiteitsreserve vast te stellen op 900.000 met een mogelijke afwijking van +/- 10%. Dit betekent dat 496.697 aan de CR is onttrokken. De directeur-bestuurder heeft besloten € 240.000 terug te storten naar de inleggende organisaties.

Wervingskosten
Aangezien LandschappenNL vooralsnog geen fondsen werft en daarmee geen beroep doet op de ‘publieke offervaardigheid’, zijn er geen wervingskosten.

Kosten beheer en administratie
Een deel van de kosten eigen organisatie betreft kosten voor beheer en administratie. Dit betreft de kosten van secretariaat, financiële administratie en directie. Op basis van salariskosten die hier aan toegerekend kunnen worden zijn de overige kosten eigen organisatie naar rato verdeeld over de doelstellingen en over de beheer en administratiekosten. Zie ook paragraaf Toerekening eerder in dit verslag.

Specificatie uitvoeringskosten eigen organisatie

	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Personeel	1.064.723	1.103.000	1.023.899
Huisvestingkosten	47.623	51.500	47.184
Bureau en organisatiekosten	83.131	74.500	68.857
Overige algemene kosten	40.484	45.000	36.137
	1.235.961	1.274.000	1.176.077

De uitvoeringskosten eigen organisatie worden hierna afzonderlijk toegelicht.

Personeel

	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Salaris	768.515	763.000	728.935
Sociale lasten	99.549	100.000	92.242
Pensioenlasten	114.380	119.000	110.406
Reiskosten woon-werk	16.882	18.000	13.089
Ziekengeldverzekering	37.133	37.500	35.267
Studie/opleiding	6.073	12.000	5.304
Inhuur personeel	25.219	30.000	28.772
Overige personeelskosten	10.264	9.500	11.223
Wervingskosten	1.074	0	0
Ontvangen ziekengeld	-17.511	0	-27.603
Projectfinanciering medew.	-7.544	-7.000	-14.915
Reservering verlofuren	4.022	pm	4.394
Reservering dienstjubilea	-11.200	0	17.496
Reis- en verblijfkosten	17.867	21.000	19.289
	1.064.723	1.103.000	1.023.899

In 2025 zijn twee medewerkers met (vervroegd) pensioen gegaan. Mede hierdoor is naast vervanging ook een junior medewerker aangenomen. De kosten voor deze laatste worden uit een speciaal daarvoor bestemde reserve geput. Vanwege twee langdurig zieken is het ontvangen ziekengeld hoog.. In 2025 waren 12 mensen in dienst verdeeld over 10,7 fte, zie pagina 53 voor uitsplitsing naar afdeling. Daarnaast hadden we 1 stagiair.
Al met al zijn de personele kosten binnen de begroting gerealiseerd.

Huisvestingskosten

	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Huur	31.443	33.500	30.436
Servicekosten / GWL	11.941	14.500	12.849
Overige huisvestingskosten	4.238	3.500	3.898
	47.623	51.500	47.184

De huur en servicekosten zijn binnen de begroting gerealiseerd. In 2025 en begin 2026 zijn afspraken gemaakt over de verduurzaming van het kantoorpand. Dit zal in de toekomst invloed hebben op de huurprijs (hoger) en energieverbruik (lager).

Bureau- en organisatiekosten

	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
ICT-kosten, incl afschrijving	46.731	45.000	43.061
Kantoor, drukwerk, porto telefoon, kopieer	8.687	8.500	9.289
Abonnementen, literatuur	4.367	5.000	3.960
Verzekeringen	2.848	2.750	1.540
CBF-keur	2.328	3.000	2.548
Bestuurskosten	6.985	3.250	4.074
Representatiekosten	4.778	3.000	2.059
Overige bureau- en organisatiekosten	6.407	4.000	2.326
	83.131	74.500	68.857

Met een aantal verschillen tussen posten vallen de totale kosten voor bureau en organisatie hoger uit dan de begroting. Eén van de posten betreft bestuurskosten voor juridische kosten om een teveel betaald bedrag terug te krijgen. De andere betreft de post Overige kosten; hierin zitten uitgaven voor verbeteren van de werkplekken op het kantoor van LandschappenNL.

	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Accountantskosten /advies	39.531	44.000	35.225
Kosten rente bank	954	1.000	912
	40.484	45.000	36.137

De kosten vallen ruim binnen de begroting.

Overige toelichtingen en ondertekening

Beloning bestuurders

De leden van de Raad van Toezicht van LandschappenNL ontvangen geen bezoldiging. Ook zijn aan de bestuursleden geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt. Aan de leden zijn in 2025 geen reiskostendeclaraties uitbetaald.

Bezoldiging directie

Het jaarinkomen van de directeur (in loondienst) blijft binnen het maximum van € 144.154* (1 FTE/12 mnd.) volgens aanhangsel 6 uit de Regeling beloning directeuren van goede doelen organisaties 2020, dd 30 april 2024, rekening houdend met de geldende maxima over de maanden in 2024. Ook het jaarinkomen, de belaste vergoedingen/ bijtellingen, de pensioenlasten, de pensioencompensatie en de overige beloningen op termijn samen, blijven binnen het in de regeling opgenomen maximum van € 187.400 per jaar.

In het beloningsbeleid directie, is opnieuw vastgesteld in de vergadering van 10 december 2025, is de maximumnorm voor het jaarinkomen vastgesteld aan de hand van de BSDscore. Deze bedraagt 420 punten en komt daarmee in categorie H, met een maximaal jaarinkomen van € 144.154 (1fte/12 mnd.).

De voor de toetsing, aan de geldende maxima, relevante werkelijke jaarinkomen van de directie bedroeg (2025 in €/1fte/12mnd) €128.215.
De belastbare vergoeding en bijtelling betreffen geheel de bijtelling wegens privé gebruik van de bedrijfsauto. De pensioenlast betreft het werkgeversdeel van de aan het bedrijfstakpensioenfonds verschuldigde premie. De pensioencompensatie betreft het werkgeversdeel van een pensioenexcedentpremie. Aan de directeur zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

Dienstverband	**Directeur**	
Aard dienstverband	Onbepaalde tijd	Onbepaalde tijd
Uren	Full time (37)	Full time (37)
Periode	**2025**	**2024**

Bezoldiging		
Brutoloon/salaris	118.933	114.006
Vakantiegeld	9.282	9.109
Vaste eindejrsuitkering	n.v.t.	n.v.t.
Jubileumuitkering/ uitbetaling niet opgenomen vakantiedagen	n.v.t.	n.v.t.
Jaarinkomen directeur	**128.215**	**123.115**
Belaste vergoedingen/ bijtellingen (auto)	6.553	6.553
Pensioenlasten wg-deel	11.303	10.700
Pensioencompensatie	10.622	10.991
Overige beloningen op termijn/ uitkering einde dienstverband	n.v.t.	n.v.t.
	157.340	**151.359**

Ondertekening van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld en vastgesteld door de directie van de stichting.

De Bilt, 26 juni 2026,
Dr. ir. H.H. Bartelink, directeur-bestuurder

Goedkeuring van de jaarrekening

De jaarrekening is goedgekeurd door de Raad van Toezicht van de stichting.

De Bilt, 26 juni 2026
J. van Oostrum, voorzitter

Overige gegevens

Statutaire regeling betreffende de bestemming van het resultaat

In de statuten is geen bepaling opgenomen over de bestemming van het resultaat.
De resultaatbestemming wordt vastgesteld door de directeur-bestuurder en ter goedkeuring aangeboden aan de Raad van Toezicht.

Resultaatbestemming 2025

De jaarrekening 2025 is goedgekeurd in de vergadering van de Raad van Toezicht gehouden op 30 juni 2026. De Raad van Toezicht heeft de resultaat-bestemming vastgelegd conform het besluit van de directeur-bestuurder.
De directeur-bestuurder heeft besloten om het resultaat grotendeels te onttrekken aan de bestemmingsreserves en het restant toe te voegen aan het eigen vermogen, conform onderstaand overzicht.

Reserves	**2025**
Continuïteitsreserve	-402.459
Bestemmingsreserve PrAss	40.744
Bestemmingsreserve Klinkenbergh	-10.000
Bestemmingsreserve Projecten	109.782
Bestemmingsreserve Meetnet Landschapselementen	12.910
Bestemmingsreserve Personeelsplanning	-15.000
Bestemmingsreserve duurzaamheid	50.000
Bestemmingsreserve Bedrijfsontwikkeling	100.000
Bestemmingsreserve Projectontwikkeling	106.697
	-7.327

Dit besluit is als zodanig in de jaarrekening verwerkt.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2025

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2025 van Stichting LandschappenNL te De Bilt gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in deze jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting LandschappenNL op 31 december 2025 en van het resultaat over 2025 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties.

De jaarrekening bestaat uit:

1. De balans per 31 december 2025;
2. De staat van baten en lasten over 2025; en
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel
Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting LandschappenNL zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie
De jaarstukken omvatten andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het directieverslag en de overige gegevens in overeenstemming met RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de directie en de raad van toezicht voor de jaarrekening
De directie is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties. In dit kader is de directie verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de directie noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directie afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de directie de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de directie het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

De directie moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude en fouten ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

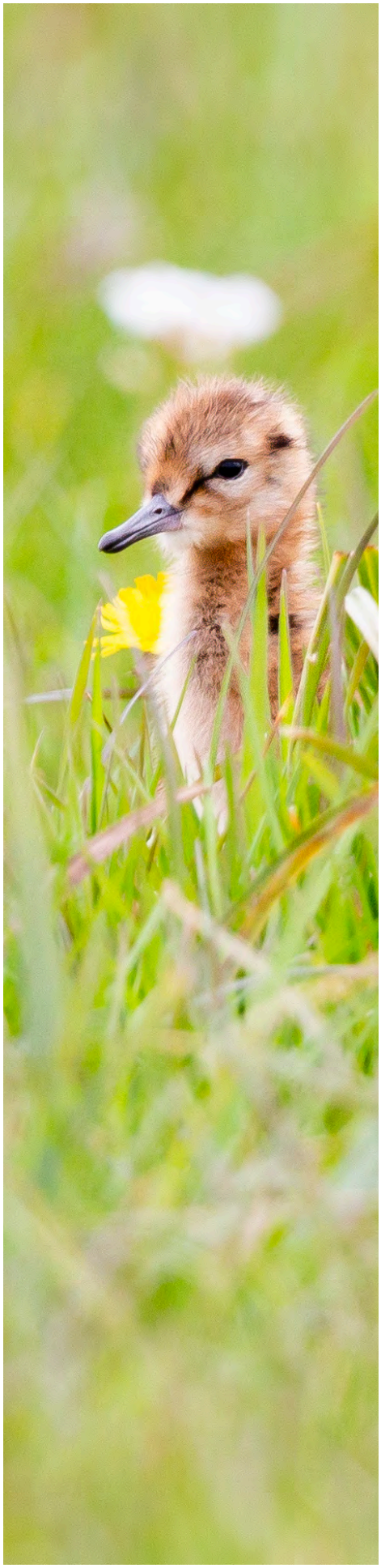
- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directie en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- Het vaststellen dat de door de directie gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.
Zwolle, 26 juni 2026

Baker Tilly (Netherlands) B.V.

Was getekend

drs. E.H.J.D. Damman RA

Bijlagen

Begroting 2026

Goedgekeurd in de vergadering van de Raad van Toezicht op 8 oktober 2025.

Baten	2026
rubriek	Begroting
TOTAAL BATEN PARTICULIEREN	0
TOTAAL BATEN BEDRIJVEN	0
Baten loterijorganisaties	
Ontvangen bijdrage Postcode Loterij	15.000.000
Postcodeloterij projecten	pm
TOTAAL BATEN LOTERIJORGANISATIES	15.000.000
TOTAAL BATEN SUBSIDIES EN OVERHEDEN	15.000
Bijdrage provinciale organisaties	1.492.425
Baten organisaties zonder winstoogmerk	
TOTAAL BATEN ORGANISATIES ZONDER WINSTOO	1.492.425
Baten als tegensprestatie voor de levering van prod/dienst	
Opbrengst uren voor derden	0
Resultaat publicaties / admin dienstverlening	0
TOTAAL BATEN ALS TEGENPRESTATIE	0
Overige baten	
Opbrengst 1-op-1 doorbelaste kosten	0
Opbrengst Natuurwerkdag + Projecten	5.000
Bijdragen aan Meetnet	10.330
Bijdrage provinciale organisaties aan PrAss	120.000
Overige opbrengsten	0
TOTAAL OVERIGE BATEN	135.330
SOM VAN DE BATEN	16.642.755

Lasten	2026
rubriek	Begroting
Uitvoeringskosten eigen organisatie	
Totaal personeel	1.151.025
Reis- en verblijfkosten	21.000
Totaal huisvestingskosten	52.500
Totaal bureau- en organisatiekosten	81.200
Totaal overige algemene kosten	43.500
ORGANISATIE	1.349.225
Lasten besteed aan doelstelling	
Doorbetaling bijdragen Postcode Loterij	15.000.000
accountmanagement	9.000
Zichtbaarheid, beleidsbeinvloeding en relatiebeheer	126.500
Bijen & biodiversiteit	-
Plan Boom	-
Groene Strand	-
Groene bondgenoten	pm
Levend Archief	pm
Omhoog met het Veen	
Fondsenwerving, accountmanagement en marketing	42.000
Facilteren, verbinden en versterken	59.500
1-op-1 doorbelaste kosten	pm
Kosten Projectgroep Assurantien	120.000
Doorbetaling dividend Buitenleven	pm
Kosten Meetnet Landschapselementen	10.330
Overige kosten	7.200
Klinkenberghprijs	-
TOTAAL LASTEN BESTEED AAN DOELSTELLING	15.374.530
SOM VAN DE LASTEN	16.723.755

Meerjarenbegroting

*1000

Baten	2024	2025	2026	2027	2028
TOTAAL BATEN PARTICULIEREN	0	0	0	0	0
TOTAAL BATEN BEDRIJVEN	0	0	0	0	0
TOTAAL BATEN LOTERIJORGANISATIES	13.500	13.500	pm	pm	pm
TOTAAL BATEN SUBSIDIES EN OVERHEDI	0	0	25	0	
TOTAAL BATEN ORGANISATIES ZONDER '	0	0	0	0	0
TOTAAL BATEN ALS TEGENPRESTATIE L	5	5	0	0	0
TOTAAL OVERIGE BATEN	1.479	1.460	1.507	1.567	1.629
SOM VAN DE BATEN	14.984	14.965	1.532	1.567	1.629

Lasten	2024	2025	2026	2027	2028
TOTAAL UITVOERINGSKOSTEN EIGEN	1.216	1.274	1.325	1.378	1.433
Lasten besteed aan doelstelling					
Doorbetaling bijdragen Postcode Loterij	13.500	13.500	pm	pm	pm
Zichtbaarheid, beleidsbeinvloeding en relatiebeheer	152	124	125	125	125
Fondsenwerving, accountmanagement en marketing	64	49	55	60	65
Facilteren, verbinden en versterken	57	53	56	58	60
Overige kosten		20			
TOTAAL LASTEN BESTEED AAN	13.773	13.746	236	243	250
SOM VAN DE LASTEN	14.989	15.020	1.561	1.621	1.683

	2024	2025	2026	2027	
Saldo voor financiele baten en lasten	-5	-55	-28	-54	-54
Saldo financiele baten en lasten	-	50	50	50	50
Onttrekking reserve		10			
SALDO VAN BATEN EN LASTEN	-5	5	22	-4	-4

Raad van Toezicht LandschappenNL per 31-12-2025

In juni is de heer Geersing statutair afgetreden. In oktober is de heer Lamers benoemd tot lid van de Raad van Toezicht.

Samenstelling remuneratiecommissie: dhr. J. van Oostrum, mw. J.G. Vlietstra
Samenstelling auditcommissie: dhr. A.H. Bruins Slot, mw. R.M. Dral

Dhr. A.H. Bruins Slot Benoemd op 09-11-2020, herbenoemd per november 2025, kan nog een maal voor 5 jaar worden benoemd. De tweede termijn lidmaatschap Raad van Toezicht Drents Landschap loopt uiterlijk in 2028 af.
(Neven)functies:
Voorzitter Raad van Toezicht Het Drentse Landschap
Voorzitter Raad van Toezicht CKC Drenthe
Directeur ABS Advies BV

Mw.R.M. Dral Benoemd op 23-10-2023, kan tweemaal voor 5 jaar worden benoemd. De termijn lidmaatschap Raad van Toezicht Landschap Noord-Holland loopt af in maart 2027.
(Neven)functies:
Lid Raad van Toezicht Landschap Noord-Holland

Dhr. Drs. J.H.A. van Oostrum Benoemd per 01-01-2020, herbenoemd per januari 2025, kan nog een maal voor 5 jaar worden benoemd. De tweede termijn lidmaatschap Raad van Toezicht Landschapsbeheer Gelderland loopt uiterlijk in 2027 af.
(Neven)functies:
Burgemeester gemeente Berkelland
Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Landschapsbeheer Gelderland
Voorzitter Raad van Toezicht de Onderwijsspecialisten
Voorzitter Raad van Toezicht Bosgroep Midden Nederland
Voorzitter Vereniging Organisatoren van Wielerwedstrijden
Voorzitter Omgevingsdienst Achterhoek
Vicevoorzitter Euregioraad

Mw. J.G. Vlietstra Benoemd op 07-04-2021, herbenoemd per april 2026, kan nog een maal voor 5 jaar worden benoemd. De tweede termijn bestuurslidmaatschap It Fryske Gea loopt uiterlijk in 2028 af en kan maximaal nog één keer worden verlengd.
(Neven)functies:
Voorzitter Bestuur It Fryske Gea
Voorzitter Bestuur Landschapsbeheer Friesland
Voorzitter Raad van Commissarissen Thialf OG
Voorzitter Commissie Bijzondere Situaties Groningen

Dhr. H.H.B. Lamers Benoemd op 09-10-2024, kan tweemaal voor 5 jaar worden benoemd. De tweede termijn lidmaatschap Raad van Toezicht Limburgs Landschap loopt af in februari 2028.
(Neven)functies:
Rechter plv. Rechtbank Limburg
Voorzitter RvC woningcorporatie Vanhier Wonen in Voerendaal
Voorzitter raad van toezicht stichting Limburgs Landschap
Voorzitter college van beroep voor de examens Zuyd Hogeschool

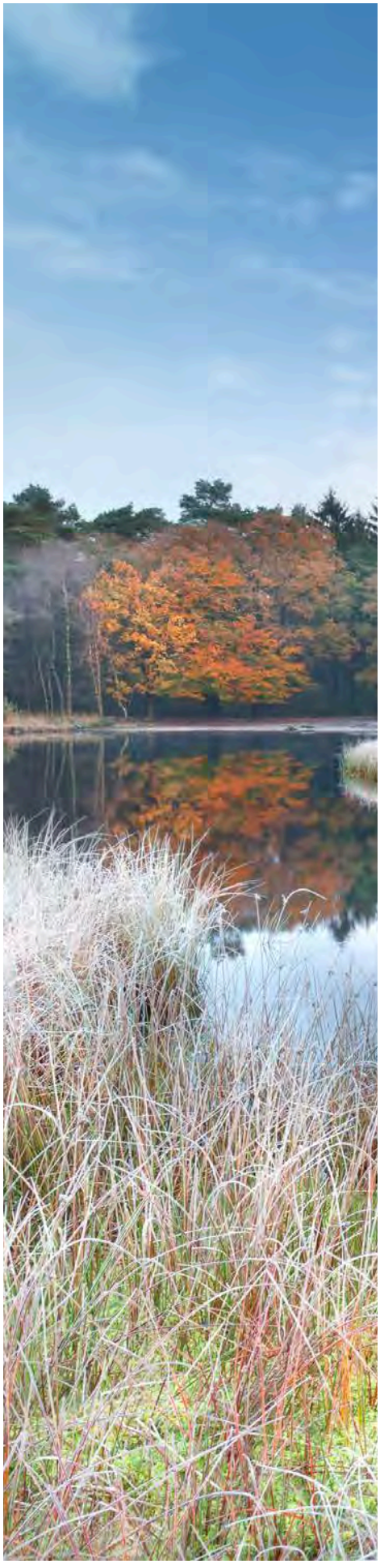
Overzicht nevenfuncties directeur-bestuurder

Dhr. dr. ir. H.H. Bartelink
Directeur-bestuurder LandschappenNL

Nevenfuncties voortkomend uit de hoofdfunctie:
Aandeelhouder van de BV Buitenleven Vakanties

Nevenfuncties met een relatie met de hoofdfunctie:
Lid Raad van Beheer voor het Kroondomein
Lid Commissie van Adviseurs voor Staatsdomein Het Loo/ Paleispark Het Loo
Lid van de Raad voor Plantenrassen (afd. Bosbouwgewassen)
Lid van de Raad voor Dieraangelegenheden
Voorzitter bestuur Koninklijke Nederlandse Bosbouwvereniging
Lid van de Adviescommissie Actieplan “Groei biologische productie en consumptie”

Nevenfuncties in de privésfeer:
Bestuurslid Stichting Kerkje op de Heuvel Heelsum

Colofon

LandschappenNL

Jaarstukken 2025 van Stichting LandschappenNL.

Uitgave LandschappenNL
Postbus 31
3730 AA De Bilt

Foto verantwoording
Bram Berger, Thijs Glastra, Deborah van Harten, iStock, Anne Kaere en Floris Scheplitz
We hebben geprobeerd alle rechthebbenden van de foto's te achterhalen.

Telefoon:

030-234 50 10

Email:

info@landschappen.nl

Website:

www.landschappen.nl

De 20 Landschapsorganisaties

Het Groninger Landschap · Landschapsbeheer Groningen · It Fryske Gea · Landschapsbeheer Friesland · Het Drentse Landschap · Landschapsbeheer Drenthe · Landschap Overijssel · Geldersch Landschap & Kasteelen · SLG Stichting Landschapsbeheer Gelderland · Het Flevo Landschap · Landschapsbeheer Flevoland · Utrechts Landschap · Landschap +Erfgoed Utrecht · Landschap Noord-Holland · Zuid-Hollands Landschap · Het Zeeuwse Landschap · Stichting Landschapsbeheer Zeeland · Brabants Landschap · Het Limburgs Landschap · Gooise Natuurreservaat

LandschappenNL is partner van de Postcode Loterij

POSTCODE LOTERIJ · Algemeen Nut Beogende Instelling ANBI · CBF Erkend Goed Doel